

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχίζονται ἀπὸ
Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησιαί — Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὅδὸς Σταδίου, 6.

2 Ὀκτωβρίου 1877

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνήχησ' ὀβελ. 609.

II. ΑΠΟΔΡΑΜΙΣ ΣΤΡΑΤΟΥ.

Οἱ λαοὶ εἶναι καθὼς τὰ ἄτομα. Ὅταν τὸ ἄτομον θέλῃ ν' ἀπολαύσῃ τι, συλλογίζεται ἂν ἢ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως ἠδονὴ εἶναι ἀξία τῆς δαπάνης. Τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἔθνους εἶναι ἢ ἀσφάλεια. Ἄν, χάριν τῆς ἀσφαλείας, ἀνάγκη νὰ ἐπιλιθῶσιν ἑκατοντακισχίλιοι ἄνδρες, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ δαπανηθῶσιν ἑκατὸν ἑκατομμύρια, δὲν ἀντιλέγω. Εἶναι ἀπόλαυσις ἀποκτωμένη διὰ τῆς θυσίας τῶν ἑκατομμυρίων.

Προτάσσω ταῦτα ἵνα ἐννοηθῇ καλῶς ἢ θέσις τοῦ ζητήματος.

Προτείνει βουλευτὴς τις ν' ἀπολυθῶσιν ἑκατοντακισχίλιοι ἄνδρες πρὸς ἀνακούφισιν τῶν φορολογουμένων καθ' ἑκατὸν ἑκατομμύρια.

Ἄν ἢ ἀπάντησις περιορισθῇ εἰς τὸ ὅτι οἱ ἑκατοντακισχίλιοι οὗτοι ἄνδρες καὶ τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀσφάλειαν, εἶναι θυσία ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ Γαλλία ἤθελε σπαραχθῆ ὑπὸ τῶν κομμάτων, ἢ γείνη ἔρμαιον τῶν ξένων, τὸ ἐπιχειρήμα εἶναι ἀριστον. Ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἀληθὲς ἢ ψευδές, ἀλλὰ θεωρητικῶς δὲν εἶναι οἰκονομικὴ αἵρεσις. Γίνεται ὅμως αἰρετικόν, ἅμα τι, θεωρήσῃ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν θυσίαν ὡς κέρδος, λόγῳ ὅτι παρέχει τινὰ ὠφέλειαν.

Δὲν ἀμφισβάλλω δὲ ὅτι, πρὶν ἢ ὁ εἰσηγητὴς τῆς προτάσεως κατέλθῃ ἀπὸ τοῦ βήματος, ῥήτωρ ἄλλος θὰ ὀρηκῆσθαι λέγων· «Ν' ἀπολυθῶσιν ἑκατοντακισχίλιοι ἄνδρες! Ἐσκέφθης ὅτε ὑπέβαλες τὴν πρότασιν; Τί θὰ γείνωσι; Πῶς θὰ ζήσωσι; Θὰ εἰπῆς ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας; Ἄλλ' ἀγνοεῖς ὅτι πανταχοῦ εἶναι σπάνις ἐργασίας, ὅτι οἱ ἐργάται πανταχοῦ ὑπερπλεονάζουσι; Θέλεις νὰ ρίψῃς τοσοῦτους ἄνδρας εἰς τὴν ἀγορὰν ἵνα αὐξήσωσι τὸν διαγωνισμὸν καὶ ὑποτιμηθῶσι τὰ ἡμερομίσθια; Ὅτε μάλιστα εἶναι τόσον δύσκολον νὰ κερδαίνῃ ὁ ἐργάτης τὸν πενιχρὸν ἄρτον του, δὲν εἶναι εὐτύχημα ὅτι τὸ Κράτος τρέφει τοὺς ἑκατοντακισχιλίους τούτους ἄνδρας; Πρόσθετα, ὅτι ὁ στρατὸς ἀναλίσκει οἶνον, ἐνδύματα, ὅπλα, ὅτι οὕτως ὑποθάλλει τὴν ἐνέργειαν ἐν τοῖς βιομηχανικοῖς καταστήμασιν, ὅτι ἐπὶ τέλους εἶναι

αὐτὴ ἡ Πρόνοια τῶν ἀπειραριθμῶν προμηθευτῶν τῶν πραγμάτων τούτων. Δὲν φρίττεις ἀναλογιζόμενος τὸ στάσιμον τῆς ἀπείρου ταύτης βιομηχανικῆς κινήσεως;» Συμπεραίνει λοιπὸν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν ἑκατοντακισχιλίων ἀνδρῶν οὐχὶ δι' ἀνάγκην ὑπηρεσίας, ἀλλὰ δι' οἰκονομικοὺς λόγους. Τοὺς λόγους τούτους προτίθεμαι ν' ἀναιρέσω.

Ἐκατοντακισχίλιοι ἄνδρες, χάριν τῶν ὁποίων πληρῶνουν οἱ φορολογούμενοι ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ζῶσιν αὐτοὶ καὶ δι' αὐτῶν οἱ προμηθευταὶ τῶν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ. Τὸ ὀρώμενον.

Ἐκατὸν ὅμως ἑκατομμύρια, ἐξερχόμενα ἐκ τῶν θυλακίων τῶν φορολογουμένων, δὲν συντελοῦσι πλέον αὐτὰ εἰς τὴν συντήρησιν τῶν φορολογουμένων αὐτῶν καὶ τῶν προμηθευτῶν τῶν. Τὸ μὴ ὀρώμενον. Ὑπολόγισον ὅπως θέλῃς, καὶ εἰπέ μοι τίς ἢ ὠφέλεια τῆς κοινοῦνίας.

Ἄλλ' ἐγὼ δύναμαι νὰ σοὶ εἰπῶ τίς ἢ βλάβη. Πρὸς ἀπλοποίησιν δὲ, ἀντὶ νὰ λέγωμεν ἑκατοντακισχιλίους ἄνδρας καὶ ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ἄς λέγωμεν ἕνα ἄνδρα καὶ χίλια φράγκα.

Ἐν τῷ χωρίῳ Α οἱ ἐπὶ τῆς στρατολογίας ἀπάγουσι τὸν ἕνα τοῦτον ἄνδρα. Οἱ εἰσπράκτορες καὶ αὐτοὶ εἰσπράττουσι τὰ χίλια φράγκα. Ὁ νεοσύλλεκτος καὶ τὰ χίλια φράγκα μεταφέρονται εἰς Βελφόρ, ἐνθα ὁ νεοσύλλεκτος θὰ ζήσῃ διὰ τῶν χιλίων φράγκων ἐν ἔτος, μηδὲν ἐργαζόμενος. Ἄν βλέπῃς εἰς Βελφόρ μόνον, ἔχεις ἀπειράκις δίκαιον, κρίνων τὸ μέτρον ὠφελιμότητος. Ἄλλ' ἂν στρέψῃς τὰ βλέμματά σου πρὸς τὸ χωρίον Α, θὰ κρίνης ἄλλως. Ἄν δὲν τυφλώτῃς θὰ εἶδῃς ὅτι τὸ χωρίον ἀπόλεσεν ἕνα ἐργάτην καὶ τὰ χίλια φράγκα, δι' ὧν ἤθελε πληρωθῆ ἡ ἐργασία αὐτοῦ. Ἀπόλεσε προσέτι καὶ τὴν πρὸς ἐργασίαν ἐνέργειαν, ἣτις ἤθελε διεγερθῆ περὶ αὐτὸν ἐκ τῆς δαπάνης τῶν χιλίων φράγκων.

Κατὰ πρόωτον φαίνεται ὅτι ὑπάρχει συμφητισμὸς. Ὅ,τι ἠδύνατο νὰ γείνη ἐν τῷ χωρίῳ, γίνεται ἐν Βελφόρ. Ἐτελείωσε.—Ὅχι! ἰδοὺ δὲ εἰς τί συνίσταται ἡ βλάβη. Ἐν τῷ χωρίῳ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔσκαπτε καὶ ἐκαλλιέργει τὴν γῆν, ἦτον ἐργάτης· ἐν Βελφόρ ὅμως γυμνάζεται «κεφαλήν ἐπὶ δεξιᾷ, κεφαλήν ἐπ' ἀριστερᾷ», εἶναι στρατιώτης. Τὸ ἀργύριον καὶ ἡ κυκλοφορία εἶ-

ναι τὰ αὐτὰ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις. Ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔχομεν τριακοσίων ἡμερῶν ἐργασίαν παραγωγικὴν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τριακοσίων ἡμερῶν ἐργασίαν μὴ παραγωγικὴν. Ἐποθέτω δὲ πάντοτε ὅτι μέρος τοῦ στρατοῦ δὲν εἶναι ἀπρακτικόν εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἔννοεῖται ὅμως ὅτι ἐξ ἐναντίας ὑποθέσεως δὲν συνάγω τὸ αὐτὸ πόρισμα, διότι ἡ κοινὴ ἀσφάλεια εἶναι ὅρος πάσης ἐργασίας.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ στρατοῦ. Προβάλλει τὴν αὐξήσει τῶν ἐργατῶν καθ' ἑκατοντακισχιλίου, τὸν ἐκ τούτου ἐπιτεινόμενον διαγωνισμόν καὶ τὴν ἐκ τούτου ὑποτίμησιν τῶν ἡμερομισθίων. Αὐτὸ τὸ βλέπεις.

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ τί δὲν βλέπεις. Δὲν βλέπεις ὅτι διὰ τῆς ἀπολύσεως τῶν ἑκατοντακισχιλίων στρατιωτῶν δὲν καθιστάνεις ἄχρηστα τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ἀλλὰ τ' ἀποδίδεις εἰς τοὺς φορολογουμένους. Δὲν βλέπεις ὅτι ῥίπτων διὰ τῆς ἀπολύσεως τοὺς ἑκατοντακισχιλίους ἐργάτας εἰς τὴν ἀγορὰν, ῥίπτεις συγχρόνως καὶ τὰ ἑκατὸν ἐκεῖνα ἑκατομμύρια, δι' ὧν θέλει πληρωθῆ ἡ ἐργασία τῶν ὅτι οὕτως ἡ αὐξήσις τῆς προσφοράς τῶν βραχιόνων αὐξάνει καθ' ἴσον μέτρον πρὸς τὴν τῆς ζήτησεως, ὥστε τῶν ἡμερομισθίων ἡ ὑποτίμησις εἶναι φανταστική. Δὲν βλέπεις ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἀπολύσεως καὶ μετ' αὐτὴν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Κράτει ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ἀντίστοιχα εἰς ἑκατοντακισχιλίους ἀνθρώπους, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ταύτην ὅτι πρὸ τῆς ἀπολύσεως μὲν τὰ ἑκατομμύρια ἐκεῖνα δίδονται εἰς ἀνθρώπους ἀργούς, μετ' αὐτὴν δὲ εἰς ἐργαζομένους. Τέλος πάντων δὲν βλέπεις ὅτι, ὅταν ὁ φορολογούμενος δίδῃ τὸ ἀργύριον εἴτε εἰς τὸν στρατιώτην, χωρὶς νὰ λάβῃ τι εἰς ἀντάλλαγμα, εἴτε εἰς τὸν ἐργάτην, ἵνα λάβῃ τὸ ἀντίτιμον, ἡ μὲν κυκλοφορία τοῦ ἀργυρίου εἶναι κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν περιπτώσειν ὁ φορολογούμενος λαμβάνει ἀντάλλαγμα τοῦ χρήματός του, ἐν ᾧ κατὰ τὴν πρώτην ὄχι.

Λοιπὸν τὸ πόρισμα Ἐπίβλεια διὰ τὸ ἔθνος. Τὸ πόρισμα ὑπερ πολέμῳ δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ τὴν βάρανον τῆς ἀναλογίας, τὴν λυδίαν ταύτην λίθον πάσης ἀρχῆς. Ἄν, μετὰ δικαίαν ἐκτίμησιν ὅλων τῶν συμφερόντων, ἐξάγῃται ὅτι εἶναι ἐθνικὴ ὠφέλεια ἡ αὐξήσις τοῦ στρατοῦ, διατὶ νὰ μὴ στρατολογῆται ὅλος ὁ ἀνδρικός πληθυσμὸς τοῦ τόπου;

¹Ἐπειτα συνέχεται.

I. B.

1. Ὁ συγγραφεὺς συλλογίζεται ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἄλλοι, ἐπὶ τῆ βάρει τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἀλλ' ἰδοὺ πῶς διετύπωσεν ἄλλοτε τὴν γνώμην του ἐπὶ τῆ βάρει τῆς πολιτικῆς ἐξότητος καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης.

Ἡ βάρει οὐδεὶς νὰ γινώσκῃ ὅσο τινὰ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ νὰ ὑπερκαπίζῃται τὴν πατρίδα του. Πρὸς τὴν ἐθνικὴν δὲ ἀμυναν ἀρετὴν, κατ' ἐμὲ, νόμος ἐκ τῶν ἐξῆς δύο ἄρθρων συγκεῖται.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

I

Ἡ Μασσαλιωτικὴς θούρος (La Marseillaise).

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1792 στρατοὶ ἐχθρικοὶ, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ μονάρχου τῆς Αὐστρίας, ἐστρατοπέδευον παρὰ τὸν Ῥήνον, ἔτοιμοι ὅπως εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ καταπνίξωσιν ἐν αἵματι τὴν ἀρτιγενῆ ἐπανάστασιν. Ὁ δὲ πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν μέσῳ κατασκευαστικῆς σιγῆς διεκήρυξεν ὅτι ἡ πατρίς κινδυνεύει.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐποιήθη ὁ μασσαλιωτικὸς θούρος. Ὁ Rouget de l'Isle, νέος ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, συνέθεσε καὶ ποιήσιν καὶ μουσικὴν ἐν στιγμῇ παραφορᾶς φλογεροῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς βραχύτατον διάστημα, ἐν μέσῳ συμποσίου ὑπερ ἐδίδοτο ὑπὸ τοῦ δημάρχου τοῦ Στρασβούργου, τῆς πόλεως «ἐν ἧ ὁ κρότος τῶν ὀργάνων τῆς μάχης ἀκαταπαύτως ἐμιγνύετο μὲ τὸν κρότον τῶν ὀργάνων τῶν εορτῶν.»

Μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀνταξίου τῆς ὑποθέσεως ὁ Alexandre Dumas διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τοῦ Μασσαλιωτικοῦ θούρου, καὶ τὴν διήγησιν ταύτην παραθέτομεν ἐνταῦθα διότι εἶναι ἡ εὐγλωττοτέρα περιγραφή τῆς γενέσεως τοῦ ἔθνος, εἰς τὸ τοσαύτως νίκας ὀφείλει ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Ἰδοὺ ἡ διήγησις τοῦ Dumas:

—Τίς θὰ ἦτον ὁ νεώτερος Τυρταῖος ὅστις θὰ ἔρριπτεν ἐν μέσῳ τοῦ καπνοῦ τῶν κανονίων, τοῦ συριγμοῦ τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν βομβῶν, τὸν ὕμνον τῆς Γαλλίας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ ἐνθουσιῶν καὶ φιλόπατρις Ρουζὲ Δελίλ ἀπεκρίθη Ἐγώ!

Καὶ ὤρμησεν ἐκτὸς τῆς αἰθούσης.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, καθ' ἣν οὔτε κἄν ἀνησύχησαν διὰ τὴν ἀπουσίαν του, ὅλα ἐγένοντο, λέξεις καὶ μουσικὴ ὅλα ἐχύθησαν ἐντὸς τύπου, ὅπως χύνεται τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ.

¹Ἄρθρ. 1. Πᾶς ὕγις πολίτης, ἄνευ ἐξαιρέσεως, διαμένει ὑπὸ τὰς σημαίας τέσσαρα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 21 ἕως τοῦ 25 ἔτους τῆς ἡλικίας, ἵνα ἐκπαιδευθῇ στρατιωτικῶς.

— Ἰδοὺ ὡραία οἰκονομία! Ἀπολύετε 400,000 στρατιωτῶν καὶ μορφώνετε 10 ἑκατομμύρια.

²Ἄρθρ. 2. Ἀπαλλοτρίωνται ὅμως ὁ κατὰ τὸ 21 τῆς ἡλικίας ἔτος δυνάμενος, ν' ἀποδείξῃ ὅτι γινώσκει ἐντελῶς τὰ γυμνάσια τοῦ λόγου.

— Ὅσοιον τέλος! Πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τετραετοῦς ὑπηρεσίας θὰ ἐγερθῇ σφοδρὰ ἀμίλλα μεταξὺ τῆς νεολαίας νὰ μάθωσι τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια.

— Παράδοξος ἰδέα!—Ἐναντίας. Χωρὶς νὰ βίβῃ εἰς τὴν ὀλίγην τὰς οἰκογενεάς, χωρὶς νὰ προσβάλῃ τὴν ἰσότητά, ἀφαιλεῖ τῆ πατρίδα, ἀπλούστατα καὶ οἰκονομικώτατα, 10 ἑκατομμύρια πολεμιστῶν, ἰκανῶν ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς τοὺς ἠνωμένους ὅλους τοῦ κόμπου διαρκεῖς στρατοὺς.

Ἐργασίαν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἄνευ προσβολῆς τῆς ἰσότητος, ἐλάττωσις τῶν ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀφαιρέσις τοῦ πλείστου μέρους τῶν αἰτίων τῆς συγκρούσεως ἐγκαταλείπομένης τῆς ἰδέας τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς κατακήρυξεως καὶ συναπτομένου διελθῶν σχεδίου ἐπὶ τῆ βάρει τῆς δικαιοσύνης, ταῦτα ἦν ἐν ὀλίγοις τὸ ἰδανικὸν τοῦ συγγραφέως.

Ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἐπέστρεψε μὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἐξέριμένους εἰς τὰ ὀπίσω, μὲ τὸ μέτωπον κεκαλυμμένον ὑπὸ ἰδρώτος, πνευστιῶν ἐκ τῆς πάλης ἣν ὑπέστη μετὰ δύο οὐρανίων ἀδελφῶν, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως.

— Ἀκούσατε! εἶπεν, ἀκούσατε ὅλοι!

Ὁ νεανίας ἦτο βέβαιος περὶ τῆς μούσης του.

Εἰς τὴν φωνὴν του ὅλοι ἐστράφησαν, οἱ μὲν κρατοῦντες τὸ ποτήριον εἰς τὴν χεῖρα, οἱ δὲ κρατοῦντες τὴν φρίσσουσαν χεῖρα τοῦ γαίτονος τῶν.

Ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἔρχισεν:

Allons, enfants de la patrie!
Le jour de gloire est arrivé.
Contre nous de la tyrannie
S'étendard sanglant est levé (bis).
Entendez-vous dans les campagnes
Magir ces féroces soldats?
Ils viennent, jusque dans nos bras,
Egorgent nos fils, nos compagnes! ...

Aux armes, citoyens! formez vos bataillons:
Marchez (bis), qu'un sang impur abreuve nos sillons.

Ἐμπρὸς, τέκνα τῆς πατρίδος, ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῆς δόξης! ἡ αἵματηρὰ σημαία τῆς τυραννίης ὑψώθη καθ' ὕμῶν. Ἀκούετε εἰς τὰς πεδιάδας μας τοὺς ἀγροῦς αὐτοῦς στρατιώτας μυκωμένους; Ἐρχονται καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀγκάλας μας νὰ σφάζωσι τοὺς υἱοὺς μας, τὰς συζύγους μας! Συμπολιταί εἰς τὰ ὄπλα! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίζωμεν, βαδίζωμεν αἷμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!

Εἰς τὴν πρώτην ταύτην στροφὴν, ἠλεκτρικὴ φρικίασις διέτρεξεν ὅλην τὴν δημόγειρον.

Δύο ἢ τρεῖς ἐνθουσιῶδες κρυγαὶ ἐξεβρόχθησαν ἄλλ' ἀμέσως φωναὶ ἀπληστοὶ νὰ ἀκούσωσι τὰς ἄλλας στροφὰς ἔκραζαν

— Σιωπὴ! σιωπὴ! ἀκούσατε!

Ὁ Ρουζὲ ἐξηκολούθησε μετὰ χειρονομίας ἐκφραζούσης βαθεῖαν ἀγανάκτησιν

Que veut cette horde d'es claves,
De traitres de rois conjurés?
Pour qui ces ignobles entraves,
Ees fers dès longtemps préparés?
Français! pour nous, ah! quel outrage!
Quels transports il doit exciter!
C'est nous qu'on ose méditer
De rendre à l'antique esclavage!

Aux armes, citoyens!...

«Τί θέλει ἡ ὄρδῃ αὕτη τῶν δούλων, τῶν προδοτῶν, τῶν συνωμοτῶν βασιλείων; Διὰ ποίους τὰ ἄτιμα ταῦτα ἐμπόδια, τὰ πρὸ πολλοῦ ἐτοιμασθέντα ταῦτα σιδήρα; Γάλλοι! δι' ἡμᾶς! ἄ! ποῖα ὄβρι; Ποῖα παραφορὰ μέλλει νὰ διεγείρῃ; Ἡμᾶς τολμῶσι νὰ σκέπτωνται πῶς νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν δουλείαν! Συμπολιταί εἰς τὰ ὄπλα!...»

Τὴν φωνὴν ταύτην ὁ Ρουζὲ Δελίλ δὲν ἔλαβεν ἀνάγκην νὰ προσκαλέσῃ τὸν χορὸν μίᾳ μόνῃ κρυγαὶ ὤρμησεν ἀπὸ ὅλα τὰ στήθη

Formons nos bataillons:
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.

«Πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίζωμεν, βαδίζωμεν αἷμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

Ἐπειτα ἐξηκολούθησεν ἐν μέσῳ αὐξάνοντος ἐνθουσιασμοῦ

Quoi! des cohortes d'étrangères,
Feraient la loi dans nos foyers!
Quoi! ces phalanges mercenaires
Terrasseraient nos fiers guerriers!
Grand Dieu! par des mains enchainées,
Nos fronts sous le joug se ploieraient!
De vils despotes deviendraient
Les moteurs de nos destinées!

«Πῶς! τὰ ζένα ταῦτα στίφη θὰ ἐπιβάλλωσι νόμον εἰς τὰς ἐστίας μας; Πῶς! αἱ μισθωταὶ αὐταὶ φάλαγγες θὰ καταβάλωσι τοὺς ὑπερηφάνους πολεμιστάς μας; Μέγιστε Θεέ! διὰ χειρῶν ἀλυσοδέτων τὰ μέτωπά μας θὰ καμφθῶσιν ὑπὸ τὸν ζυγόν! Ποταποὶ δεσπότης θὰ γίνωσι κύριοι τῆς εἰμαρμένης μας!»

Ἐκτὸν στήθη πνευστιῶντα περιέμενον τὴν ἐπανάληψιν, καὶ πρὶν τελειώσῃ ὁ τελευταῖος στίχος ἀνέκραζαν

— Ὁχι! ὄχι! ὄχι!

Ἐπειτα ὁ θεῖος χορὸς ἀντήχησε μετὰ παραφορᾶς

Aux armes, citoyens! formons nos bataillons:
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.

«Συμπολιταί εἰς τὰ ὄπλα! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίζωμεν, βαδίζωμεν αἷμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

Τὴν φωνὴν ταύτην τοιαύτη φρικίασις διέτρεξε τοὺς ἀκροατάς, ὥστε αὐτὸς ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἠνγκυάσθη νὰ ἀπαιτήσῃ σιωπὴν ὅπως δυναθῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν τετάρτην στροφὴν του.

¹Ἡ παράθεσις περὶ τῶν ὄψεων.

Ἡ ἀγχανατοῦσα φωνὴ ἐγένετο ἀπειλητικὴ.

Tremblez, tyrans! et vous, perfides,
L'opprobre de tous les partis,
Tremblez! vos projets parricides
Vont enfin recevoir leur prix.
Tout est soldat pour vous combattre:
S'ils tombent nos jeunes héros,
La terre en produit de nouveaux
Contre vous tout prêts à se battre....

«Τρέμετε, τύραννοι, καὶ σεῖς ἄπιστοι, τὸ αἶσχος ὅλων τῶν κομμάτων! Τρέμετε! τὰ πατροκτόνα σχέδιά σας μέλλουν τέλος νὰ πληρωθῶσι. Τὸ πᾶν εἶναι στρατιώτης διὰ νὰ σᾶς πολεμήσῃ. Ἐὰν πέσωσιν οἱ νεαροὶ ἥρωές μας, ἡ γῆ παράγει ἄλλους ἐτοιμοὺς νὰ πολεμήσωσι καθ' ὕμῶν.»

— Ναί! ναί! ἔκραζαν ὅλοι αἱ φωναί.

Καὶ οἱ πατέρες ὤθησαν ἐμπρὸς τοὺς υἱοὺς οἵτινες ἠδύναντο νὰ περιπατῶσι, καὶ αἱ μητέ-

ρες ὕψωσαν εἰς τὴν ἀέρα ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐθάσταζον ἀκόμη εἰς τὰς ἀγκάλας των.

Τότε ὁ Ρουζὲ Δελίλ παρετήρησεν ὅτι ἔλειπεν ἀκόμη μία στροφή τὸ ἄσμα τῶν παιδίων ἡχορὸς θεῖος τοῦ μέλλοντος θέρους, τοῦ βλαστάνοντος σπόρου ἐνῶ δὲ οἱ συμποταὶ ἐπανελάμβανον ἐν παραφορᾷ τὴν τρομερὰν ἐπιρῆν, ἀφῆκε τὴν κεφαλὴν του νὰ πέσῃ μεταξὺ τῶν χειρῶν του ἔπειτα, ἐν μέσῳ τοῦ θυροῦ, τοῦ ἀλαλαγμοῦ, τῶν ἐπευφημήσεων, αὐτοσχεδίασε τὴν ἀκόλουθον στροφήν:

Nous entrerons dans la carrière
Quand nos aînés n'y seront plus;
Nous y trouverons leur poussière
Et la trace de leurs vertus!
Bien moins jaloux de leur survivre,
Que de partager leur cercueil
Nous aurons le sublime orgueil
De les venger ou de les suivre....

«Θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ στάδιον ὅταν δὲν ὑπάρχωσι πλέον οἱ πρεσβύτεροι ἡμῶν ἢ ἐπανεύρωμεν τὴν κόνιν των καὶ τὰ ἔχνη τῶν ἀρετῶν των. Πλειότερον ποθοῦντες νὰ συμμερισθῶμεν τὸν τάφον των παρὰ νὰ ἐπιζήσωμεν, ἢ ἔχωμεν τὴν θείαν ὑπερηφάνειαν ὅτι τοὺς ἐξεδι- κήσαμεν ἢ τοὺς ἠκολούθησαμεν!»

Καὶ διὰ μέσου τῶν πνιγομένων ὀλολυγμῶν τῶν μητέρων, τῶν ἐνθουσιωδῶν ἤχων τῶν πατέρων, ἠκούσθησαν αἱ καθαραὶ φωναὶ τῶν παιδίων ψάλλουσαι ἐν χορῷ:

Aux armes, citoyens! formons nos bataillons:
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.

«Συμπολιταί, εἰς τὰ ὄπλα! σχηματίσατε τὰς φάλαγγάς σας. Βαδίσωμεν, βαδίσωμεν αἶμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

— «ὦ! ἀλλὰ, ἐπιθύρῃσεν εἰς τῶν συμποτῶν, δὲν ὑπάρχει συγγνώμη κατ' ἐκείνων οἵτινες ἐπλανήθησαν μόνον;

— Περιμένετε, περιμένετε, ἔκραζεν ὁ Ρουζὲ Δελίλ, καὶ θὰ ἰδῆτε ὅτι ἡ καρδιά μου δὲν εἶναι ἀξία τῆς ἐπιπλήξεως ταύτης.

Καὶ μετὰ φωνῆς πλήρους συγκινήσεως ἔψαλλε τὴν ἄγιαν ταύτην στροφήν, ἐν ἣ ἐνυπάρχει ὀλόκληρος ἡ ψυχὴ τῆς Γαλλίας: φιλόανθρωπος, μεγάλη, γενναία, καὶ ἐν τῇ ὀργῇ αὐτῆς πλανωμένη, διὰ τῶν πτερυγῶν τῆς εὐσπλαγγίας, ὑπεράνω τῆς ὀργῆς τῆς.

Français! en guerriers magnanimes,
Portez ou retenez vos coups:
Épargnez ces tristes victimes
A regret s'armant contre nous.

«Γάλλοι! ὡς μεγαλόψυχοι μαχηταὶ κτυπάτε ἢ κρατεῖτε τὰ κτυπήματά σας: φεισθῆτε τῶν ἀθλίων ἐκείνων θυμάτων τῶν ἀκουσίως ὀπλι- σθέντων καθ' ὑμῶν...»

Αἱ χειροκροτήσεις διέκοψαν τὸν ψάλτην.

— «ὦ! ναί! ἔκραζαν πανταχόθεν ἔλεος,

συγγνώμη διὰ τοὺς ἀποπλανηθέντας ἀδελφοὺς μας, διὰ τοὺς δούλους ἀδελφοὺς μας, διὰ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ὁποίους ἐξοτρύνουσι καθ' ἡμῶν μετὰ τὴν μάστιγα καὶ μετὰ τὴν λόγχην!

— Ναί, ἐπανελάθεν ὁ Ρουζὲ Δελίλ, συγγνώμην καὶ ἔλεος δι' αὐτοὺς.

Mais le despote sanguinaire,
Mais les complices de Bouillé,
Tous ces tigres qui, sans pitié,
Déchirent le sein de leur mère!...

Aux armes, citoyens! formez vos bataillons.

«Ἀλλὰ κατὰ τῶν αἱμοχαρῶν ἐκείνων δεσπο- τῶν, ἀλλὰ κατὰ τῶν συνενόχων τοῦ Βουλλιέ, κατὰ τῶν ἀνιλεῶν τούτων τίγρεων τῶν σχιζόντων τὸν κόλπον τῆς μητρός των! εἰς τὰ ὄπλα, συμπολιταί! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας!»

— Ναί, ἔκραζαν ὅλοι αἱ φωναὶ, κατὰ τούτων, Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.

«Βαδίσωμεν, βαδίσωμεν ἀκάθαρτον αἶμα ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας.»

— Τώρα, ἔκραζεν ὁ Ρουζὲ Δελίλ, γονυπε- τήσατε ὅλοι!

Ἵπῆκουσαν.

Μόνος ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἔμεινεν ὄρθιος, ἔθεσεν ἓνα τῶν ποδῶν του ἐπὶ τῆς καθέδρας ἑνὸς τῶν συμποτῶν, ὡς ἐπὶ τῆς πρώτης βαθμίδας τοῦ ναοῦ τῆς Ἐλευθερίας, καὶ ὕψων τοὺς δύο βρα- χίονας πρὸς τὸν οὐρανόν, ἔψαλλε τὴν τελευταίαν στροφήν, τὴν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Γαλλίας ἐ- πίκλησιν:

Amour sacré de la patrie,
Conduis, soutiens nos bras vengeurs.
Liberté, liberté chérie!
Combats avec tes défenseurs.
Sous nos drapeaux, que la victoire
Accoure à tes mâles accents;
Que les ennemis expirants
Voient ton triomphe et notre gloire...

«Ἱερὰ ἀγάπη τῆς πατρίδος, ὀδήγησον, ὑπο- στήριξον τοὺς ἐκδικητὰς βραχίονάς μας. Ἐλευ- θερία, προσφιλέη ἐλευθερία, πολέμησον μετὰ τῶν ὑπεραπιστῶν σου εἰς τὴν ἀνδρικήν φωνήν σου ἄς δράμῃ ἡ νίκη ὑπὸ τὰς σημαίας μας: ἄς ἴδωσιν οἱ ἐκπνέοντες ἔχθροί μας τὸν θρίαμβόν σου καὶ τὴν δόξαν μας!»

— Καλὰ, εἶπε φωνή τις, ἡ Γαλλία ἐσώθη!

Καὶ ὅλα τα στόματα, ἐν μιᾷ ὑπερτάτῃ κρυ- γῇ, ἐτόνισαν τὸ νεκρώσιμον τοῦ δεσποτισμοῦ, τὸν αἶνον τῆς ἐλευθερίας:

Aux armes, citoyens! formons nos bataillons:
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.

«Συμπολιταί, εἰς τὰ ὄπλα! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίσωμεν, βαδίσωμεν αἶμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

Ἡ χαρὰ ἦτο παράφορος, μεθυστικὴ, παρά- φρων ἕκαστος ἐξέβη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ

πλησίον του αἱ νεάνιδες ἔδραζαν τὰ ἄνθη των, ἀνθοδέσμες καὶ στεφάνους, καὶ τὰ ἐξέβησαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ποιητοῦ.

Μετὰ τριακονταετῶ ἔτη, ἐνῶ μοι διηγείτο τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν, εἰς ἐμὲ νέον ἄν- δρα ὅστις κατὰ πρώτον ᾄδῃ τῷ 1830 ἤκουσα ψαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς φωνῆς τοῦ λαοῦ τὸν ἱερὸν τοῦτον ὕμνον—μετὰ τριακονταετῶ ἔτη τὸ μέτωπον τοῦ ποιητοῦ ἤστραπτεν ἀπὸ τοῦ οὐράνιον σέλας τοῦ 1792.

Καὶ εἶχε δίκαιον!

Πῶς δὲ καὶ ἐγὼ αὐτὸς, γράφων τὰς τελευ- ταίας ταύτας στροφάς, νὰ ἤμαι ὅλος συγκινη- τημένος; πῶς, ἐνῶ ἡ δεξιὰ μου χαράσσει τρέ- μουσα τὸν χορὸν τῶν παιδίων, τὴν εἰς τὸ πνεῦ- μα τῆς Γαλλίας ἐπίκλησιν, ἡ ἀριστερά μου ἀ- πομάσσει δάκρυ ἔτοιμον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου; Ἡ αἰτία εἶναι διότι ὁ ἱερὸς Μασσαλιωτικὸς ὕμνος εἶναι ὄχι μόνον κραυγὴ πολεμική, ἀλλὰ καὶ ἄρημα ἀδελφικόν: διότι εἶναι ἡ βασιλικὴ καὶ ἰσχυρὰ χεὶρ τῆς Γαλλίας τεταμένη πρὸς ὅ- λους τοὺς λαούς: διότι θὰ ἦναι πάντοτε ὁ τε- λευταῖος στεναγμὸς τῆς θνησκούσης ἐλευθερίας καὶ ἡ πρώτη κραυγὴ τῆς ἀναγεννωμένης ἐλευ- θερίας!

Ὁ Rouget de l'Isle πρὶν ἢ ποιῆσῃ τὴν μασ- σαλιωτικὴν εἶχε γράψῃ ποιημάτιά τινα μετρίως ἀξίως: καὶ μετὰ τὴν μασσαλιωτικὴν δὲ οὐδὲν ἔρ- γον ἀντάξιον αὐτῆς ἐποίησε: τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὰ μεγάλα γεγονότα παράγουσι τὰ μεγάλα φιλολογικὰ ἔργα, τὰ δὲ μεγάλα γεγονότα εἰς τὸ πλῆθος ἐφείλονται: τότε συμβαίνει ἄνθρωποι καὶ μετρίως ἀκόμη ἰκανότητος, νὰ γίνωνται διερ- μηνεῖς τῶν ἰδεῶν τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ γράψωσιν ἔργα μεγάλα, διότι παρὰ τοῦ λαοῦ λαμβάνου- σι τὴν ἐμπνευσιν.

II

Ὁ Μασσαλιωτικὸς θούριος ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ Ρήγας μετὰ τῶν θουρίων αὐτοῦ ἄσμα- ταν ἐμιμήθη καὶ τὸν Μασσαλιωτικόν, τῆς γαλ- λικῆς ἐπαναστάσεως τὸν θεσπέσιον ἀντίκαλον. Ἐν τῷ ἄσματι *Deute païdes τῶν Ἑλλήνων*, ποιηθέντι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Iken, ἐν ἔτει 1796, ἡ πρώτη στροφή ὀλόκληρος, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἐ- πὶ φθῶς, εἰσὶ μετὰφρασις τῆς πρώτης στροφῆς καὶ τῆς ἐπιφθοῦ τοῦ Μασσαλιωτικοῦ θουρίου. Ἐκτὸς δὲ τούτου εἰς τὸ αὐτὸ περίπου πεποιή- ται μέτρον, καὶ ἐπὶ τῆς μουσικῆς τοῦ Μασσα- λιωτικοῦ ἐψάλλετο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰ- δίου Γερμανοῦ.

Ἴδου τὸ ἄσμα τοῦ Ρήγα:

Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων!
Ὁ καιρὸς τῆς δόξης ἦλθεν.
Ἄς φανῶμεν ἄξιοι ἐκείνων,
Ποῦ μᾶς ὤσαυ τὴν ἀρχὴν.

Ἰ. Μ. Βουκό. Ἡ Κόλαση τῶν Ἑλλήνων. Ν. Σελίδα.

Ἄς πατήσωμεν ἀνδρείως
Τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίδος.
Ἐδικήσωμεν πατρίδος
Κάθε ὄνειδος αἰσχρὸν.

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν,
Παῖδες Ἑλλήνων, ἄγωμεν,
Ποταμηδὸν ἐχθρῶν τὸ σίμα
Ἄς τρέψῃ πρὸ ποδῶν.

Ὅθεν εἴθε τῶν Ἑλλήνων
Κόκκαλα ἀνδρειωμένα,
Πνεύματα ἰσχυροπιεμένα,
Τώρα λάθετε πνοήν.
Ἐ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μου
Συναχθῆτε ὅλα ὄμοῦ
Τὴν ἐπτάλοφον ζητεῖτε
Καὶ νικάτε πρὸ παντοῦ.

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν, κ.τ.λ.

Σπάρτη, Σπάρτη, τί κοιμᾶσαι
Ἵπνον λήθαργον βαθύν;
Ἐόνητον, κράζε Ἀθήνας
Σύμμαχον παντοτεινήν.
Ἐνθυμήθητε Λεωνίδου,
Ἡρώος τοῦ ἑκαυστοῦ,
Τοῦ ἀνδρὸς ἐπαινουμένου,
Φοβεροῦ καὶ τρομεροῦ.

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν, κ.τ.λ.

Ὅπου εἰ τὰς Θερμοπύλας
Πόλεμον αὐτὸς κρατεῖ,
Καὶ τοὺς Πέρσας ἀφανίζει
Καὶ αὐτῶν κατακρατεῖ.
Μετὰ τριακοσίου ἀνδρῶν
Εἰς τὸ κέντρον προχωρεῖ,
Καὶ ὡς λέων θυμωμένος
Εἰς τὸ αἶμά των βουτεῖ.

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν, κ.τ.λ.

Τὸ ἄσμα τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ πρώτῃ καταστραφείσῃ ἐκδόσει τῶν ποιημάτων τοῦ Ρήγα, καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐκδόσει, τῇ λάθρα ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ 1814 τυπωθείσῃ. Ἐδημο- σιεύθη προσέτι ἐν τῇ *Εὐρωπῇ* τοῦ Iken, καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ποιήσεως συγγραφῇ τοῦ Elissen. Ἐτυπώθη δὲ μετ' ἀγγλικῆς με- ταφράσεως καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ τοῦ ποιήματος Ghilde Arold pilgrimage τοῦ Βύρωνος. Γερμα- νικὴν δ' ἔμμετρον μετὰφρασιν αὐτοῦ ἐποίησαν ὁ τε Iken καὶ ὁ Elissen, γαλλικὴν τῶν δύο πρώτων στροφῶν καὶ τῆς ἐπιφθοῦ ὁ Ἰακωβάκης Ρίζος Νερουλὸς καὶ ἐξ αὐτοῦ παραλαβὼν ὁ Vil- leneuve, φιλέλλην λοχαγὸς τοῦ ἰππικοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ κατὰ τὸ 1825 καὶ 1826, ἰταλικὴν δὲ ὁ Ἴταλὸς μεταφραστὴς τῆς ἱστο- ρίας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τοῦ Νερουλοῦ.

Ἄν ἡ ἀξία τῶν συγγραφέων, τῶν ποιητῶν πρὸ πάντων, ἐκρίνετο ἐκ τῆς ὀφελείας καὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχον ἐπὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν, δὲν θὰ ἐσφάλλετο παντάπασιν ὁ ἀνομολογῶν τὸν Ρήγαν ποιητὴν ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων τῆς νεωτέ- ρας Ἑλλάδος. Καὶ τῷ ὄντι τὰ ἄσματα τοῦ Ρήγα ἐφέροντο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, καὶ ἦσαν τοῖς ὑποδόουλοι Ἑλλησι προσφιλέστατα. «Ὁ Ρήγας, λέγει ὁ Ἰακωβάκης Ρίζος Νερου- λὸς, ἀφείλετο πλέον τὸν Νεῦτων καὶ τὸν Εὐλῆ-

ρον, έλαβεν ως ύπογραμμών τον Τυρταϊον, και συνέθεσεν ύμνους πατριωτικούς, ους ήλιπιζε να ψάλλη ήμέραν τινα, οδηγών τας έλληνικας φάλαγγας. Γεγραμμένα εις καθαρεύουσαν νεωτέρην έλληνικήν γλώσσαν τὰ άσματα ταυτα, έκοσμούντο και διά των καλλονών της ήρωϊκής ποιήσεως και της μουσικής. Διά τουτο κοινότητα εν τη Ελλάδι πάση ήσαν τὰ άσματα του 'Ρήγα' οί νέοι όλοι έψαλλον αυτὰ εν ταις συναστροφαις, εν τοις συμποσίοις, τον χειμώνα παρὰ την έστίαν, τὸ θέρος υπό την σκιάν των έλαιών και των πλατάνων. Τὰ άσματα ταυτα, άψηφούντα των βραβίων τὰ όστα, έψάλλοντο εν αυτῃ τη πρωτεύουση του Σουλτάνου! 'Εγὼ αυτῆς, παρερρηθείς εν ευωχίαις Τουρκων μεγιστάνων, ήκουσα αυτους διατάττοντας τους "Ελληνας μουσικούς να τραγωδήσωσι τὸ άσμα" «Δεύτε παιδες των 'Ελλήνων.» Τὸ άσμα δε τουτο τοσουτον ην διαδεδομένον, και τοσουτον εκήλει τας ακοάς των Τουρκων ή μουσική αυτου, ωστε εγνωρίζον εκ στήθους τας τρεις πρώτας λέξεις, χωρὶς να ειζεύρωσι την σημασίαν αυτων και χωρὶς να φροντίσωσι ποτε να την μάθωσι. Βεβαίως δε αν κατόρθουν να εννοήσωσιν αυτὸ, ήθελεν εκπέσει πολὺ της ευνοίας και υπολήψεως των ο πατριωτικῶς και θούριος ουτος ύμνος, οστις εποιήθη κατά μίμησιν του μασσαλιωτικου.»

Ζωηράν εικόνα της επιδράσεως των άσμάτων του 'Ρήγα επί των 'Ελλήνων παρέχει ήμιν ή ακόλουθος του γνωστου συλλογέως των έλληνικων δημοτικων άσμάτων Φωριέλ διήγησις: «Κατά τὸ 1817, διηγείται ο φιλλέλην ουτος Γάλλος, εις "Ελλην φίλος μου εταξείδευεν εν Μακεδονία, συνοδευόμενος υπό τινος καλογήρου. Φθάσαντες εις τι χωρίον, ου τινος τὸ όνομα δεν ενθυμούμαι, εσταμάτησαν εκεί οπως αναπαυθῶσι και λάβωσιν αναψυχάν τινα εις τὸ εργαστήριον ενός αρτοποιου, οστις ταυτοχρόνως ητο και ο ξενοδόχος του τόπου. 'Εν τῷ εργαστηρίῳ τούτῳ εντύπωσιν ενεποίησεν αυτοις ο υπηρέτης του αρτοποιου. 'Ητο δε ουτος νεός 'Ηπειρώτης, έχων μεγαλοπρεπὲς ανάστημα και καλλονήν άγέρωχόν' οί βραχιόνες, τὸ στήθος και αί γυμναί αυτου κνήμι, απεικόνιζον τον τύπον χάριτος, μετὰ βώμης ήνωμένης. Παρατηρήσας κατ' αρχάς ατενώς τους δύο οδοιπόρους, ειπεν ακολουθήτω, στραφείς προς τον λαϊκόν' «Βίξέυρεις γραμματα;" Τούτου δε καταφατικῶς απαντήσαντος, ο νεός 'Ηπειρώτης τον παρεκάλεσε να έλθῃ προς στιγμὴν μετ' αυτου εις τον παρακειμενον άγρόν. 'Ο ταξειδιώτης εδέχθη, και ήκολούθησε τον νεανίαν μέχρι κάπου τινός περιτετοιχημένου. 'Αμφότεροι εκάθησαν επί τινος λιθίνου εδωλιου, υπό την σκιάν δένδρου. 'Ο νεανίας εβύθισε τότε την χείρα εις τὸ στήθος αυτου, και εξήγαγε πράγμα τι διά κλωστής εκ του τραχήλου του εξαρτώμενον. 'Ητο δε τουτο βιβλίον, οπερ παρουσία-

σε τῷ ταξειδιώτῃ, παρακαλῶν αυτον να τον αναγνώσῃ μέρη τινά' περιείχε δε τὸ βιβλίον εκεινο του 'Ρήγα τὰ άσματα. 'Ο ταξειδιώτης λαβὼν τὰ άσματα ανά χείρας ήρξατο απαγγέλλων αυτὰ διά φωνῆς εντόνου. Μετὰ παρέλευσιν στιγμῶν τινων εστρεψε τὸ βλέμμα προς τον ακροατήν αυτου' αλλά πόσον εξεπλάγη ιδὼν την μεταβολήν, ην εν αυτῷ επέφερεν ή ανάγνωσις' δεν ητο πλέον ο ίδιος άνθρωπος' τὸ πρόσωπόν του εκαιε, τὰ δε χαρακτηριστικά αυτου ειχεν αλλάξει: ο ένθουσιασμός' τὰ ήμίανονικα χείλη του εφρικίων, δακρύων χείμαρροι κατέβρεον εκ των οφθαλμών αυτου, αί δε τρίχες αί σκιαζουσαι τὸ στήθος αυτου ωρθούντο, και συνεσπῶντο ζωηρώς.—Τώρα πρώτην φοράν ακούεις αναγνωσκόμενον τὸ μικρόν τουτο βιβλίον; τον ήρώτησεν ο ταξειδιώτης.—'Οχι, απεκρίνατο εκεινος' αλλά παρακαλῶ όλους όσοι διερχονται από αυτὰ τὰ μέρη και γνωρίζουσι γραμματα να μοι ανακινώσωσι τὸ βιβλίον τουτο' και τὸ έχω ακούσει πολλάκις όλον.—Και πάντοτε την αυτην συγκίνησιν αισθάνεσαι; προσέθηκεν ο πρώτος.— Πάντοτε, απήντησεν ο 'Ηπειρώτης. 'Εάν ο υπηρέτης ουτος του αρτοποιου ζη μέχρι τουδε, προσθέτει ο Φωριέλ, οστις εγραφε κατά τὸ 1825, βεβαίως άλλην των βραχιόνων αυτου ποιηται χρῆσιν, και δεν μεταχειρίζεται αυτους εν τῷ εργαστηρίῳ προς ζύμωσιν άρτων.»

Μίαν στροφὴν του Μασσαλιωτικου θουριου εμιμήθη και ο Παναγιώτης Σουτσοσ εν τῷ 'Οδοιπόρῳ αυτου. 'Εν τη τετάρτῃ σκηνῃ της τετάρτης πράξεως, ο 'Οδοιπόρος βλέπει καθ' ύπνου της 'Ελληνικῆς επαναστάσεως τὸ μεγαλειον, και παράφρων εγειρεται της κλίνας κραυγάζων

Τί ζητει αυτῃ, τί θέλει των τυράννων ή άγέλη;
Αί αλύσει δια ποίους;
Διά 'Ελληνας άνδρείους;
'Ορμάει, όρμάει, τυράννουσ κτυπέτε, ύψώσατε σημαίας γυμνωσατε ρομφαίας, εμπρός των, εμπρός.

'Εμιμήθη δ' εν τοις στίχοις τούτοις την ακόλουθον του Μασσαλιωτικου θουριου στροφὴν

Que veut cette horde d'esclaves,
De traitres de rois conjurés? κτλ.

Και ταυτα μὲν περι του Μασσαλιωτικου θουριου εν 'Ελλάδι. 'Αλλά και εν Τουρκία αντήχησαν της γαλλικῆς επαναστάσεως τὰ άσματα, την δ' επήρειαν τούτων επί του τουρκικου κράτους επιτυχέστατα περιγράφει της νεωτέρας 'Ελλάδος ο Γερμανός ιστοριογράφος Μενδελών Βερθόλδου. «'Ο της γαλλικῆς δημοκρατίας πρωσβευτής πολιτης Δεκρόρδ, λέγει ουτος, εξετέλει εν μέση τη Κωνσταντινουπόλει, προς μεγίστην του τουρκικου όχλου άγαλλίασιν, απομιμήσει-

των παρισινων σκηνων, δένδρον ελευθερίας ιδρόντο, και ο συρφετός της τουρκικῆς πρωτεύουσῆς ώρχετο προς τους ήχους του *Caira* και της Καρμανιόλης. Φκίνεται δε οτι και ο Σουλτάνος Σελλιμ μετ' ευχαριστήσεως προσέβλεπε τὸ άγριον εκεινο θέαμα, μη έννοων οτι διεκύβευε τὸ από του ευρωπαϊκου πολιτισμου όφελος, ευνοων τὰ ακολαστήματα αυτου. 'Ο δυτικῶς πολιτισμός δεν εινε μόνον φωτιζουσα ολόξ αλλά και καταδιβρωσικην πυρ, καταστρέφον όσάκις ερχεται εις άμεσον συνάφειαν προς απολίτευτα στοιχεια. Εί δε που άλλαχου, εν Τουρκία ιδίως ην άκαιρος ο πκνηγυρισμός Κρονίαν του Λογικου. 'Η τρίχρους προσηρητημένη εις την κιδαρην, και τὸ κολόβιον του παρισινου συλλόγου των 'Ικωθίνων περιβόλλον τον άλλω; τοσουτον ανεμυμένον Μοσλήμ, ήσαν άνημφήριστοι οίονοι εγγιζούσης καταστροφῆς. 'Εμελλε δε να γείνη κατάδηλον εν άντατολαίς και δυσμαίς, οτι δεν πρέπει τις να παιζῃ μετὰ των επαναστάσεων, και οτι ο καλῶν αυτῶς καταπίνεται πρώτος υπό του βούματος.»

H ΚΑΛΚΟΥΤΤΑ

[Εκ του εκδοθέντος εν 1876 έτει συγγράμματος του Alfred de Bréhat.]
Μετάφρασις Ν. Α. Λαβιόδου.
Συγγραφέα και εκδοτῆ: οί κ.ά. ΠΙΙ

Τοσοῦτοι συγγραφείς εγραψαν περι 'Ινδοστώνης και διηγῆθησαν λεπτομερώς τὰ κατὰ τὰς θρησκευτικῆς έορτάς, (α; πολλοί εξ αυτων δεν ειδον ειμή διά των όμμάτων της φαντασίας), ωστε περιττόν νομίζω να ενδιαιτρίψω επί πλέον περι τουτο τὸ θέμα. Τὸ σύγγραμμα του Jacquemont και τὸ του κόμητος Warren περιέγραψαν τὰ πάντα, και περι της άκριθείας αυτων ουδεμίαν ύπάρχει άμφιβολία.

Αί έορταί διακροῦσι συνήθως επί πολλὰς ήμέρας, και τὰ προγράμματα αυτων ουδέποτε μεταβάλλονται. 'Επί άρχμάτων μεγίστων, επικεκοσμημένων κοσμημάσι πολλοίς και έρέαις, περιφέρουσι θρικηθευτικῶς τερατώδη είδωλα, επιδεικτικῶς έστολισμένα. Πληθὺ; βραχμάωνν περιουκλουσι τὰς θεότητας ταύτας, ών τὰ σύμβολα εισιν εκ των άσεμνοτάτων, και οί φακίρι συμπορεύονται, σκιρτώντες, φρονητιώδεις κινήσεις ποιούντες, σκλιπίζοντες και τὰ τύμπκκν κρούοντες. Διότι οί 'Ινδοί μουσικὴν ουδέν άλλο νομίζουσιν ειμή την θόρυβον, και κατὰ τὰς έορτάς ο πόθος αυτων πληροῦται, διότι ουδέποτε ή του ταύρου φωνή ειναί φοβερωτέρη των άγρίων ήων της ινδικῆς σάλπιγγος' πάσα σάλπιγξ δε ινδικῆ ενα μόνον φθόγγον εκβάλλει, και ο φθόγγος ουτος άντηχει από πρωίως μέχρι νυκτός κατ' απελπιστικόν μονότονον τρόπον. 'Ενίοτε

1. 'Εστ. εκ Μόδης: τὸ τ. Ν. Ρ. Πάλλου.

φανατικοί τινες εξηπλοῦνται εν ταις όδοις προ του άρματος, ενα υπό τὸ ιερὸν εκεινο φορτίον καταπατηθῶσι' πλην ή άγγλική αστυνομία άπηγόρευσε νῦν τοις θρησκομανέσιν 'Ινδοίς τὸ είδος τουτο της ψυχγωγίας, οπερ άλλοτε επανελαμβάνετο τουλάχιστον πεντηκοντάκις εν εκάστη έκφορῃ του Γιαγρενάθ. 'Ο 'Ινδός, ο προς τον φρικώδη τουτον θάνατον ήρωϊκώτατα σπεύδων, δεν κέκπηται τὸ θάρρος του ν' αντισταθῃ τη διαταγῃ του εγχωριου ή του ευρωπαϊου γρατιώτου. Πολλάκις εθεάθησαν φανατικοί, εγειρόμενοι και φεύγοντες προ του άρματος υπό την μάστιγα αξιωματικου της 'Εταιρίας' ήθελον κατασυντριβῃ υπό τους τροχούς, χωρὶς να εκβάλωσι τον ελάχιστον στεναγμόν. «Τοιουτοτρόπως, ως παρετήρει φίλος μου τις, κατήγορος φλογερῶς της άγγλικῆς κατακτήσεως, οί 'Αγγλοι, μη άρνούμενοι, άρῶ ήρπασαν τὰ πάντα από των άθλίων 'Ινδων, δεν επιτρέπουσιν αυτοις ουτε τὸ δικίωμα να καῶσιν, ουτε την ευχαρίστησιν να αποθάνωσιν, όταν επιθυμῶσι.»

Πλήθος άπειρον περκεκλουθει τὸ άρμα και πλημμυρεί τὰς όδοῦς, ως τὰ ύδατα ελχειλίσαντος χειμάρρου. Φανατικοί τινες δε περι τὰς παγόδας επιδίδονται εις άλλο είδος ιεροπραξίας. Μέγας πίσσαλος, ύψους δέκα μέχρι δώδεκα μέτρων, εμπήγνυται εν τη γῆ, επί δε της κορυφῆς αυτου όριζοντείως τίθεται ράβδος μακρά, κινουμένη, ως οί βραχιόνες του γεράνου, ήτοι της μηχανῆς της αναδιεχάζουσης λίθους. Τὸ όλον του μηχανήματος όμοιάζει πολὺ προς όσα άπαντῆ τις συγνάκις εν τοις χωρίοις άνωθεν των φρεάτων προς άντλησιν. Καί εν μὲν τῷ ενι των άκρων της ράβδου τίθεται βάρος τι, εν δε τῷ έτέρῳ εν ή δύο σχοινία, φερατα επί της άκρας άγκιστρα, όμοια προς τὰ παρὰ τοις κρεατώλαις εν χρήσει όντα δι' άνάρτησιν των κρεάτων. 'Οσάκις λοιπόν προσέρχεται τις 'Ινδός, επιθυμῶν να εξηγνίσῃ ή τὰ ίδια άμαρτήματα, ή άλλου τινός, (δίδοντας συνήθως προς τουτο 100 μέχρι 150 ρουπίων), εμπάλλονται τὰ άγκιστρα εις τὰς σάρκας των όμων του ευσεβοῦς, επειτα ανωρθουσι την ράβδον, ο ευσεβῆς ύψουται, ακινητεί κατόπιν ύπερ τὰς κεφαλὰς των θεατών, ους ρκντίζει τὸ εξερχόμενον αίμα. 'Αλλά φαινόμενον παράδοξον ειναί, οτι αί πληγαί αυται επουλοῦνται τάχιστα' και αίτιον μὲν τουτου νομίζω την λιτήν δίαιταν των 'Ινδων και τους συχνούς καθαρμούς, οί Βραχμάνες όμως αποδίδουσι πάσαν την τιμήν των ίάσεων τούτων εις την μεσαλάθειαν των ιδίων θεων και εις την ικματικὴν δύναμιν φυτων τινων, επιτιθεμένων επί των τοιούτων πληγῶν.

'Αρῶ εφ' ικανόν περιαχθῶσι τοιουτοτρόπως εν ταις όδοις ο θεός ή ή θεάκινα, φέρονται κατόπιν μετὰ των άρχμάτων εις τον Γάγγην ποταμόν, ενα βυθισθῶσιν εκεί ως εν βαπτίσματι,

ἐνῶ τὰ ἐν τῷ ποταμῷ πλοῖα πληροῦνται ἀνθρώπων. Ἐπειτα εἶδος κρονίων διαδέχεται τὰς τελετάς ταύτας, ἐκάστου ἐπιδημιουμένου εἰς ἡδονάς, ἃς ἐπιτρέπει αὐτῷ ὁ ἴδιος πλοῦτος. Τότε τελοῦνται λοιπὸν αἱ *Nautiche*, ἢ οἱ χοροὶ τῶν ὀρχηστρίδων, περὶ ὧν ὁμίλησα ἤδη ἀν μάλιστα παραδεχθῶ ὅσα μοι διηγήθησαν ἄξιωματικοὶ τινες, ἢ τελετὴ περὶ αὐτῶν ἐν κραιπάλη ἀκολαστοτάτῳ, κυρίως ἐν ταῖς μακρὰν τῆς ἑδρας τοῦ διοικητοῦ κειμέναις χώραις. Ἐν δὲ τῇ Κελκούττα ἐπισημότεραι τῶν ἑορτῶν εἰσὶν ἡ Δορράχ-Ποδγίχ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ ἡ Ῥάμ-Λιλὰ ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἢ Νοεμβρίῳ. Δὲν παρέστην κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν ἑορτῶν, τελομένην συνήθως ἐν Βαργαρορε' συνίσταται ὁμοίως, ὡς γινώσκω, εἰς εἶδος τι δράματος πολεμικοῦ, περιστάντος τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Ῥάμ-Λιλὰ ἐπὶ κεφαλῆς στρατιᾶς πιθήκων, καὶ τὴν ἤταν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν, οὓς προσέβλεπε. Τελευτῶ δὲ ἡ παράστασις τιθεμένου τοῦ πυρός εἰς ἀνδρείκελα, πεπληρωμένα πυρίτιδος, καὶ ἡ στρατιὰ τοῦ Ῥάμ-Λιλὰ, ἠττηθεῖσα, ἀνατινάσσεται εἰς τὸν αἴρα.

Ἄλλὰ καὶ θαυμαστοὶ ἐπιτηδεύματα οἱ Ἰνδοὶ τυγχάνουσι, διὸ θέλω εἶπει τινὰ καὶ περὶ τούτου. Οἱ Ἰνδοὶ θαυμαστοὶ, πολυπληθέστατοι ὄντες, διατρέχουσι τὰς ἀγνιάς, φέροντες ἐντὸς σάκκων τὰ πρὸς ἐνάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, χροῖμα ἐργαλεία. Δὲν ἔχεις ἢ νὰ περιμείνης ἐπὶ τινος στιγμῆς ἐν τινι τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, καὶ εἶσο θέβαιος, ὅτι θέλεις ἴδει πολλοὺς θαυμαστοὺς, διαβαίνοντας πρὸς ἄγραν θυμάτων. Κάθηται λοιπὸν ἀμέσως ὁ θαυμαστοποιὸς κατὰ γῆς, ἐπὶ μικροῦ τάπητος, ἐν μεθ' ἑαυτοῦ φέρει, καὶ ἄρχεται ἐξάγων ἐκ τοῦ σάκκου φιάλας, αὐγὰ, ἐλέφαντας, καμήλους καὶ ἄλλα ζῶα ζῴλινα ἢ ἐκ πηλοῦ, φυσικῶ τῷ λόγῳ μικρότατα, ἀφοῦ ὁ σάκκος δὲν εἶναι μεγαλύτερος τῶν ἐν χροῖματι παρὰ τοῖς χωρικοῖς ὄντων. Διὰ τούτων κατορθοῦσιν ὅσα περίπου οἱ ἡμέτεροι ταχυδακτυλοῦργοι καὶ οἱ περιβόητοι θαυμαστοὶ τῆς Εὐρώπης. Τοιοῦτοτρόπως τὰ πινακία ἀρχίζουσι νὰ πετῶσιν, αἱ μάχαιραι ἐπιφύουσι τῶν παρειῶν καὶ τῶν χειρῶν τοῦ Ἰνδοῦ, ὁ ἐλέφας ἐκβάλλει γάλα, οἶνον, ὑδωρ κλπ. καίτοι δὲν εἶναι μεγαλύτερος ὡσὺ ἢ κάμηλος μεταπηδᾷ ἀπὸ δοχείου ἐντὸς δοχείου, ὅπερ ἔπειτα καταπίνει' τὰ ὡὰ γεννώσι νεοσσούς, πτηνὰ καὶ πετῶντα κλπ.

ὑπάρχουσι ἐν Κελκούττα καὶ νευρόσπαστα, περιφερόμενα ἐν ταῖς ἀγνιάς. Ἐντὸς σάκκου εἰσὶ τεθειμέναι πλαγγόνες ὑπὸ στολάς διαφόρους, καὶ ὁ διεθυντής τῶν κινήτων τούτων θεάτρων, λαμβάνων τὰς πλαγγόνες εἰς τὰς χεῖρας καὶ κινῶν αὐτάς, ἀρχίζει νὰ ὁμιλῇ ὑπὸ φωνᾶς διαφόρους μετ' εὐχεραίας ἀπιστεύτου. Ὑποκρί-

νονται λοιπὸν πολλάκις, ὡς ἔμαθον, πρόσωπα ἐπίσημα, καὶ οἱ ὑποβαλλόμενοι λόγοι εἰσὶ περιεργότατοι, καθόσον ἀπομιμῶνται ἐν αὐτοῖς τοῦς Εὐρωπαϊκοῖς.

Αἱ παραστάσεις τῶν θαυμαστοποιῶν καὶ τῶν διεθυνόντων τὰ κινήτα θεάτρα τῶν νευρόσπαστων δικροῦσιν ἐπὶ μίαν ἢ δύο ὥρας, καὶ καταβάλλει τις λόγῳ πληρωμῆς πέντε ἢ ἕξ ἀνας, ἢτοι περὶ τὰ εἴκοσι πεντάλεπτα, ὅσοιςδήποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ ἀριθμὸς τῶν θεατῶν.

Ἄλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω καὶ τοὺς ἐπιδεικνύοντας ἢ μαγεύοντας τοὺς ὄφεις, οἵτινες πάντες ἀνήκουσιν ὑποδιακρίσει τινὶ τῆς τάξεως τῶν βραχμάνων. Φέρουσιν οὗτοι μεθ' ἑαυτῶν διάφορα εἶδη ὄφειων ἐπικινδυνωδεστάτων, μεθ' ὧν παίζουσι ἐν οἰκειότητι, περιστρέφοντες αὐτοὺς περὶ τὸ σῶμα, ἐξερεθίζοντες, δάκνοντες τὴν κεφαλὴν αὐτῶν διὰ τῶν ὀδόντων, καὶ τὰ τοιαῦτα. Καίτοι δὲ εἰσὶν ἐξημερωμένοι καὶ ἔχουσι ἐκδοληθῆ οἱ δηλητηριώδεις αὐτῶν ὀδόντες, τὸ θεῖμα ὅμως τοῦτο μοὶ προὔξει ἐντύπωσιν τόσῳ μάλλον δυσάρεστον, ὅσῳ ἐγίνωσκον, ὅτι πολλοὶ τῶν τρεφόντων ὄφεις βραχμάνων ἀπέθνησκον ἐνίστη ὡς ἐκ τῆς ἐξασκήσεως ταύτης τοῦ ἐπικινδύνου αὐτῶν ἐπαγγέλματος. Συρίττουσι κατὰ τρόπον ἴδιον, τοῦθ' ὅπερ, κατ' αὐτοὺς, προσελκεί τοὺς ὄφεις μακρόθεν, οὓς βλέπει ἐπιχρίτως συστρεφόμενους καὶ ἔρποντας οὕτως εἶπειν ἐρρήθως ὑπὸ τὸν ἦχον τῆς μουσικῆς τῶν βραχμάνων. Κατὰ τινὰ ἐσπερίδα ἐν ἐξοχικῇ τινι τῆς Κελκούττας οἰκίᾳ, δύο λεύγας τῆς πόλεως ἀπεχούση, προσελκῆθη τις τῶν γοήτων τούτων, καὶ, κατελθόντων κἀντων ἡμῶν εἰς τὴν κύλην, ὁ γόης κατώρθωσεν ἐν διαστήματι δύο ὥρων νὰ προσέλθωσι τρεῖς ὄφεις, ὧν ὁ εἰς εἶχεν εἰσέτι τὸ δηλητήριον, διότι ὁ δηλητὴς ἐπίτηδες παρ' αὐτοῦ κῶων (καίτοι ὁ γόης καὶ τινες ἐκ τῶν κριστικμένων ἀνθίσταντο εἰς τούτου) ἀπέθανε τὴν νύκτα. Ὁ γόης, ὅστις πολλάκις μέχρως ἐκείνης τῆς στιγμῆς εἶχεν ἐγγίσει τὴν ὄφιν ἐκεῖνον, δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ἐξακολουθήσῃ παίζων μετ' αὐτοῦ, ἐνῶ τούναντι ἄνεστρέφετο μετὰ τῶν δύο ἄλλων, ὧν πολλάκις ἐθῆκε τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τοῦ στόματός του. Μοὶ διηγήθη, ὅτι δύο μόνον εἶδη ὄφειων ὑπάρχουσι, οὓς δὲν ἐδυνάθη νὰ γοητεύσῃ, ὁ *subra-capello* καὶ μικρὸς τις μέλας, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγγωρίων *βέλος*· ὁ δηλητὴς ὑπὸ τούτου μετὰ ἡμῶν τὸ πολὺ ὥραν ἀποθνήσκει. Διὰ τούτου ὁ Ἰνδὸς, ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἐδήχθη ὑπὸ βέλους, βίπτεται κατὰ γῆς, ἀναμείνων ἡσυχῶς τὸν ἀναπόφευκτον θάνατον.

IB'

Ἄλλ' ἢ εὐρεῖται ἕκτασις τῆς Ἰνδοστάνης, τὰ πυκνὰ δάση, τὰ σήμερον εἶτι καλύπτοντα τὸ τέταρτον τῆς χώρας, τὸ ἀραιὸν τοῦ πληθυσμοῦ, ἢ ἀθλιότης τῶν πλειόνων ἐκ τῶν κατοίκων, ὁ

πρόπος καθ' ὃν οἱ ξένοι καὶ οἱ περιηγηταὶ περιεπείδον ἐν τῇ χώρᾳ, ταῦτα πάντα ἀνέπτυσαν καὶ ὑπέθαλλον ἄλλοτε τὴν ληστείαν. Ὅθεν πάλαι ὄλαι ἔζων πρότερον ἐκ τῶν κλοπῶν, συνδευόμενον πολλάκις καὶ ὑπὸ φόνων. Ὡς ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν διακλαδώσεων καὶ διὰ τῶν ρακιῶν, οἵτινες ἐγχεσίμενον ὡς κατάσκοποι, ἐπὶ τὸ ἐνδύμα δὲ τῶν ὁποίων ἐν ἀνάγκῃ αἱ φυλαὶ ἐκείναι διέτρεχον τὴν χώραν κατὰ συμμορίας, ἐκ χιλίων ἢ δισχιλίων ληστῶν ἀποτελούμενας, αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτῶν ἐγίνοντο ἐπισήμως. Κατὰ τὰ 1804 καὶ 1806 ἐλήστευσαν τὰ πλοῖα, αἱ φέροντα χρήματα τῆς Ἑταιρίας, ὅτε ἀνήγοντο τὸν Γάγγην, συνοδευόμενα μάλιστα ὑπὸ φρουρᾶς. Συνήθως ὅμως δὲν ἀπέτελουν τοσοῦτον πολυάριθμα στίφη, ὅταν ἐπέπιπτον κατὰ ἐπομενομένων περιηγητῶν καὶ κροθάνων, τὴν κυριώτερον θυμάτων. Τὰ ἀναφερόμενα περὶ τῆς τόλης καὶ τῆς ἐπιτηδεύσεως τούτων τῶν *bheels* ἢ *dacoils* εἰσὶν ἀνώτερα πάτης περιγραφῆς, οὐδ' ἠθελόν ποτε πιστευθῆ, ἐὰν τὰ δικαστικὰ ἀρχεῖα καὶ μαρτυρίαι ἀνθρώπων σπουδαιοτάτων δὲν ἐβεβαίουν αὐτά. Ὑπῆρξεν λοιπὸν *dacoils*, κλέψαντες ἀπὸ τῶν σωμάτων τῶν περιηγητῶν ἐνδύματα καὶ τὰς σινδῶνας, ἐφ' ὧν ἦσαν κατακεκλιμένοι. Γυμνοί, καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρως ποδῶν ἐλαφρῶς ἠλειμμένον ἔχων, ὁ *dacoil* εἰσῆρχετο ἔρπων εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θύματος· ἐπὶ τῷ ἐλαφίστῳ κρότῳ ἴστατο, ἐξαπλούμενος ὅσῳ τὸ δυνατόν πλείοτερον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μὴ διακρινόμενος ὡς ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ χρώματος αὐτῆς εἴτε πρὸς τὸ τοῦ ἴδιου σώματος, εἴτε πρὸς τὸ τῶν κλάδων, δι' ὧν ἦν περιβεβλημένος. Πολλάκις ὀλόκληρος ὥρα διήρχετο, καὶ ὁ *dacoil* δὲν εἶχε προχωρήσει οὐδὲ κατὰ δέκα μόνον βήματα· φθάνων ἐγγὺς τῆς σκηνῆς· εἰσῆρχετο ἐκ τινος τῶν γωνιῶν ὡς ὄφεις· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πάλιν ἴστατο, ἵνα ὁ περιηγητὴς, ἐν ὁ θύρουχος πιθανῶς εἶχεν ἐξεγείρει, ἀποκοιμηθῆ ἐκ νέου. Ἐπειτα, ὑπὸ τὰς αὐτὰς πάντοτε προφυλάξεις, ἀφῆρει ὅσα ἐδύνατο. Ἄν μάλιστα ἐκοιμώμενος ἦν οὕτω πως κεκλιμένος, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ *dacoil*, οὗτος κατώρθωσεν διὰ νυγμῶν εἴτε τῆς κνήμης εἴτε τοῦ βραχίονος τοῦ κοιμώμενου νὰ ἐπιτύχῃ προσφορτώτερον θέσιν. Θέλων π. χ. νὰ ἀφαιρήσῃ τὴν ὑποκάτω σινδῶνην, ἠνάγκασε διὰ νυγμῶν τὸν κοιμώμενον νὰ σύρηται πρὸς τὸ ἔτερον ἄκρον τῆς κνήμης, καὶ οὕτω πως ὁ *dacoil* ἀνεπαίσθητως ἀφῆρει τὴν σινδῶνην ἐν τῷ ἅμα. Συνήθως ὁ *bheel* ἤρκειτο ἀφαιρῶν τὰ παρακείμενα ἐνδύματα καὶ φεύγων· ἀλλ' ἂν ὁ κοιμώμενος ἠγείρετο, καίτοι... τὸ ἐγχειρίδιον ἐξήπλου αὐτὸν ἀφύπνω. Ὁ διοικητὴς εἰσῆγαγεν αὐστηράς κατὰ τῶν κροθῶν τούτων διατάξεις· καίτοι δὲ πολλὰς δυσκολίας ἢ εὐρωπαϊκῆ δικαιοσύνης ἀπῆλθον, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς χώρας,

πολλὰ συμμορία, περικυκλωθεῖσαι, συνελήφθησαν οὕτως εἶπειν ἐπ' αὐτοφῶρῳ, καὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὰς λησταί, ἄνευ πολλῶν δικαστικῶν διατυπώσεων, ἀπηγχονίσθησαν ἀπὸ τῶν κλάδων τῶν δένδρων. Ἀπὸ τοῦ 1810 πρὸς τὸ 1818 ἔτος κυρίως αἱ σωτήριαι αὐταὶ ἐκτελέσεις πολλάκις ἐπανελήφθησαν, καὶ ἐφάνη ἐπὶ τινὰ χρόνον, ὅτι ἡ χώρα ἐλυτρώθη ἀπὸ τῶν *dacoils*, ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν ὀργανισμένων συμμοριῶν αὐτῶν.

Πλὴν μετ' οὐ πολὺ παρετηρήθη, ὅτι οἱ φόνοι ἐπανελαμβάνοντο μετ' ἐπιτάσεως, διαπραττόμενοι μάλιστα πάντες μεθ' ὁμοιότητος παραδόξου ὡς πρὸς τὰ μέτα τῆς ἐκτελέσεως ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἰνδοστάνης. Τοιοῦτοτρόπως πάντα τὰ θύματα ἀνευρίσκοντο ἐστραγγαλισμένα, ἢ φέροντα τραύματα δι' ἐγχειρίδιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τεθαμμένα εἰς μέρη παρήμερα. Ἐπειτα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνευρισκομένων πτωμάτων δὲν εὐρίσκατο ἐν σχέσει πρὸς τὴν τῶν ἀπολεσθέντων ἀνθρώπων. Προφανῶς λοιπὸν συνέβαινε τι τὸ μυστηριώδες· ἀλλ' οὐτε αἱ ἔρευναι τῆς δικαιοσύνης, οὐτε αἱ ὑποσχέσεις ἢ αἱ ἀπειλαὶ ἐδύναντο νὰ ἀποκαλύψωσι τὸ πρᾶγμα. Οἱ φρονεῖς, συλλαμβανόμενοι ἐπ' αὐτοφῶρῳ, οὐδὲν πάλιν ὠμολόγουν. Ἐν 1830 ἔτει μάλιστα ἀπηγχονίσθησαν πεντήκοντα συγχρόνως, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἠθέλησε νὰ ἀποκαλύψῃ τι περὶ τῆς ἐταιρίας. Τέλος τίς, ὀνόματι Φαριγγίης, περιφροῦς καὶ ὡς δολοφόνος καὶ ὡς κατακνηυτῆς, συνήνεσε ν' ἀποκαλύψῃ τὰ πάντα, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως νὰ μὴ φρονεῖθῃ.

Ἄντι λοιπὸν τῶν *dacoils* εἶχε σχηματισθῆ αἰρεσίς τις θρησκευτικῆ, πολλῶ φοβερωτέρα, ἢς τὰ μέλη ὀνομάζοντο *θῆγοι* ἢ *garogari* (ἐκ τοῦ *thugna*, πανουργεῖσθαι, καὶ *rkansna*, στραγγαλίζειν). Ὅπαδοὶ δὲ τῆς θεαίνης Βχαρθάνι, τῆς συζύγου Σίβα τοῦ καταστροφῆς ὄντες, ἐπεζήτησαν πρὸς παντὸς τὴν καταστροφὴν, ἢτις ὄφειλε μόνον νὰ συντελεσθῇ κατ' ἐκκλησιαστικῶς τινος τύπου. Ἡ κλοπὴ, ἢ συνοδεύουσα πάντοτε τὸν φόνον, ἦν παρεπόμενον, ἐδεσμά ἡδὺ, κατὰ τὴν ἐκφρασιν δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνος περιηγητοῦ. Οὐδὲ μὴ εὐροδοῦντο τὸν θάνατον, τὸν ἀποστέλλοντα παρευθῆς εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς Βχαρθάνι, ὅπου γυναικὲς χαρίζεσαι καὶ ἀπολαύσεις, ἀδικόπως ἀνανεοῦμεναι, ἀνεμεινον αὐτοὺς. Ὅφειλον ἄρα οἱ θῆγοι, ἵνα πιστοὶ διατελέσωσι τῷ φοβερῷ αὐτῶν κώδικι, νὰ παρεισέλθωσι καὶ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φιλίαν τοῦ ἴδιου θύματος, νὰ ὀδοιπορῶσι μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀναμείνωσιν οὕτω τὴν εὐκαιρον στιγμὴν πρὸς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος. Ὅταν δὲ λαγῶς τις ἢ πτηνὸν διήρχετο κατὰ τὴν ὀδοιπορίαν, ἢτινα ἐνομιζοντο οἰωνοί, ὁ θῆγος, μένων βήματα τινὰ ὀπίσθεν, ἐπέπιπτε κατὰ τοῦ θύματος, καὶ δι' εἶδους τινὸς δικτύου ἀπέκτεινε αὐτό.

Ἄλλοι ἐνέπηγον τὸ ἐγχειρίδιον ἐν τῇ κεφαλῇ, ἀλλ' ἦσαν οὗτοι οἱ μᾶλλον ὀλιγάριθμοι. Μετακομισταὶ πιστοὶ μετέφερον τὰ ληστευόμενα πράγματα εἰς ἀπόστασιν λευγῶν τινῶν ἐκεῖθεν, ὅπου ἄλλοι συνέταιροι ἐνήργουν τὴν πώλησιν, μεταβάλλοντες αὐτὰ διχοροτρόπως, ὅπως παρκατανήσωσι τὴν ἀνάκρισιν.

Τὰ θύματα ἠριθμοῦντο εἰς χιλιάδας, ἀλλ' αἱ διηγήσεις καὶ αἱ λεπτομέρειαι, αἱ δὲ Φαριγγίαις διηγείτο, ἐφάνησαν τοσοῦτον μυθώδεις τῷ συνταγματάρχῃ Σλήμαν, τῷ δραστηρίῳ διοικητῇ τῆς *Narsingpore*, ὥστε ἐδίσταζε νὰ πιστεύσῃ. «Μόλις εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἀπὸ τῆς ἑδρας ὑμῶν, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Φαριγγίαις, ἐν τῷ ἀλδαίῳ (χωρίῳ) *Kundaly* κατοικοῦσι πλείονες τῶν πεντήκοντα *φαισιγάρων*. Φακίρης τις ἔχει τὴν κατοικίαν του ἐντὸς τῶν δασῶν, τῶν περιβαλλόντων τὸ χωρίον *Mundisore*, μεταξὺ Βωπῶλ καὶ Σωγῶρ, ἐκεῖ δὲ καθ' ὠρισμένους τοῦ ἔτους ἡμέρας συναθροίζονται χιλιάδες θύγων, συρρέοντες ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς Ἰνδοστάνης.»

Καίτοι αἱ ἀνακοινώσεις αὗται ὑπῆρχον τοσοῦτον ὠρισμέναι, ὁ συνταγματάρχης ἀμφέβαλλεν ἀκόμη. «Λοιπὸν, προστίθησιν ὁ Φαριγγίαις, σκάψατε τὴν γῆν περὶ τοὺς πόδας τοῦ δένδρου τούτου, τοῦ σιιάζοντος τὴν ὑμετέραν σκηνὴν, καὶ θέλετε εὑρεῖν τὰ λείψανα δεκατριῶν ἀνθρώπων, φονευθέντων καθ' ὠρισμένους ἐποχάς.» Καὶ ἀληθῶς τὰ δεκατρία πτώματα εὑρέθησαν τεθαμμένα πλησίον ἀλλήλων, ἐν μάλιστα τούτων ἦν ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν σκηνὴν. Εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἄλλαι ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φαριγγίαι παρουσίασαν ἀποτελέσματα ὅμοια, ὑπεσχέθη μάλιστα οὗτος τῷ ἐκπεπληγμένῳ διοικητῇ νὰ ὑποδείξῃ πενήκοντα ὁμοίαις κρύπτας ἐν περιφερείᾳ ὀλίγων λευγῶν.

Οὐδεμίαν πλέον ἄρα ὑπῆρχεν ἀμφιβολία. Ὁ συνταγματάρχης ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Φαριγγίαι πρὸς τὴν Καλκούτταν, καὶ ὁ διοικητὴς ἐφρόντισε δραστηριώτατα, ὅπως ἐξοντώσῃ τὸν φοβερὸν ἐκείνον συνεταϊσμὸν, οὗτινος οἱ ἀόρατοι κλάδοι ἐξετείνοντο ἐπὶ πάσης τῆς Ἰνδοστάνης. Ἀξιοματικοὶ λοιπὸν ἐκ τῶν ἐμπειροτάτων καὶ τῶν κάλλιστα γνωσκόντων τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη τοῦ τόπου ἀπεστάλησαν πρὸς τὰ μέρη, τὰ καταδειχθέντα ὡς κέντρα τῶν κυριωτέρων συνελεύσεων τῶν φαισιγάρων. Πάντες οἱ ὑπάλληλοι ἔλαβον διαταγὰς κατεσκευασμένας καὶ αὐστηροτάτας, ἕκαστος δὲ ὤρειλε νὰ καταβάλῃ τὸν ἀρμόζοντα ζῆλον καὶ τὴν δραστηριότητα πρὸς τὴν δυσχερῆ καὶ κινδυνώδη ταύτην ἔρευναν. Ἐπρεπε νὰ κινηθῶσι τάγματα, ἵνα περιουκλωθῶσιν οἱ φοβεροὶ συνωμοταί, οἵτινες ἐπὶ πολλὸν χρόνον κατώρθουν νὰ διαφεύγωσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἐχθρῶν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιστεύοντο συλληφθέντες. Ὁλόκληρα ἀποσπάσματα ἐγγωρίων στρατιωτῶν ἐξηρανίσθησαν

ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ νυκτί, οὐδὲν δὲ ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ γνωσθῇ περὶ τῆς τύχης τῶν ἀθλίων ἐκείνων· μόνον δὲ θύγος τις αἰχμαλώτως κατέδειξέ ποτε μέρος τι, ἐν ᾧ εὑρέθησαν διακόσια πτώματα στρατιωτῶν ἐγγωρίων, τεθαμμένα ἐν τῷ βυθῷ ῥύακος, οὗτινος τὰ ὕδατα εἶχον ἀποστρέψει καὶ κατόπιν ἐπαναφέρει εἰς τὸν φυσικὸν αὐτῶν ῥοῦν οἱ θύγοι. Τοῦτο καὶ μόνον τὸ ἐπεισόδιον ἀρκεῖ, ἵνα ἐνοηθῇ ἡ σπουδαιότης τοῦ μεικροῦ ἐκείνου συνεταϊσμοῦ, ὅστις, ὡργανισμένος ὡν ὡς εἰδός τι μακρονομίᾳ, εἶχεν οὐ μόνον σημεῖα διάφορα πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν συνεταϊρῶν, ἀλλὰ καὶ βαθμοὺς διχοφύρους, οἷον κατασκόπους, ἀγγελιαφόρους, νεκροθάπτας, προβιβαζομένους κατόπιν εἰς στραγγαλιστάς. Ἀλλὰ καὶ πλοῦσοι πολλοὶ ἀπετέλουν μέρος τοῦ συνεταϊσμοῦ, ὑποθάλποντες αὐτὸν διὰ τακτικῶν ἐπιχορηγήσεων. Οἱ φακίραι ὅμως ἦσαν οἱ πρώτιστοι τῶν κατασκόπων καὶ προδοτῶν, παρέχοντες μάλιστα καὶ τὰ οἰκήματα αὐτῶν, μακρὰν κείμενα καὶ ἀπομεμονωμένα, διὰ τὰς συνελεύσεις, συγκροτουμένους πάντοτε κατὰ τὴν νύκτα! Τοσοῦτος δὲ ἦν ὁ φανατισμὸς τῶν θύγων, ὥστε, κομπάζοντες ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασιν αὐτῶν, ἔβαινον ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τὴν καταδικῆν, ἧς συχνάκις μάλιστα ἐπέσπευδον τὴν ἐκτέλεσιν, στραγγαλίζοντες ἑαυτοὺς ἐν τῇ εἰρκτῇ.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι οὐδέποτε, οὐδ' ὡς ἔγγιστα, ὠρίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων ὑπὸ τῶν θύγων· ὅσοι ὅμως ἀνεκαλύφθησαν εἴτε τυχαίως εἴτε ἐκ καταγγελιῶν ἀναβαίνουσιν εἰς πολλὰς χιλιάδας. Μόνος ὁ Φαριγγίαις εἶχε φονεύσει ἄνω τῶν ἐξακοσίων. Ἄλλος τις θύγος ἐκαυχᾶτο, ὡς φονεύσας ἑνεακαίδεκα καὶ ἑπτακοσίους. Ἐκ τούτων καὶ μόνων ἄς φαντασθῇ τις τὸ ὄλον, ἀφοῦ παρόμοιοι φονεῖς ὑπῆρχον κατὰ χιλιάδας.

Ἐν διαστήματι πεντεκαίδεκα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1845 ἔτους, κυρίως ὅμως ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1838, αἱ εἰδικαὶ ἐπιτροπαὶ, αἱ συσταθεῖσαι πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ τιμωρίαν τῶν θύγων, ἀπηγγόνισαν ὀκτακοσίους ἢ ἑνεακοσίους, ἐξώρισαν χιλίους τετρακοσίους, καὶ κατεδίκασαν περίπου τετρακοσίους εἰς δεσμὰ διὰ βίου, ἢ πρόσκαιρα. Ἐκατὸν περίπου ἀπέθανον ἐν τῇ εἰρκτῇ, σχεδὸν πάντες αὐτοκτονήσαντες. Πεντακόσιοι ἢ ἑξακόσιοι, θεωρηθέντες ὡς καταμνηνυταί, ἢ ἔλαβον χάριν, ἢ ἠλαττώθη ἢ ποινὴ αὐτῶν. Δύο μάλιστα ἢ τρεῖς ἐκ τῶν πελευταίων τούτων, ζῶντες ἡσύχως ἐν τῇ Καλκούττᾳ, ὅτε διέτριβον καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, διηγούντο τὰ ἐγκλήματα αὐτῶν μετὰ πλήρους ἀταραξίας, μετ' εἰδους τινὸς μάλιστα ὑπερηφανείας.

Καταδιωχθεὶς καὶ πανταχόθεν πιεσθεὶς μετ' ἐπιμονῆς καὶ δραστηριότητος ἡ φοβερὰ ἐκείνη μακρονομία τῶν θύγων, φαίνεται ὅτι ἐντέλλω· ἐξέλιπεν ἐκ τῆς Ἰνδοστάνης, ἢ τοῦλάχιστον

στον, ὅτι δὲν παρέχει σημεῖα ὑπάρξεως. Καὶ προσθέτω τὴν τελευταίαν ταύτην φράσιν, διότι ἄγγλοι τινὲς, κάλλιστα τὸν τόπον γνωρίζοντες, μὲ ἐβεβαίωσαν, ὅτι οἱ θύγοι διασώζονται πάντοτε, καὶ ὅτι, ἂν ποτε ἐπέλθῃ ἀναστάσις τις, θέλουντιν ἀναφανῆ, ἐπαναλαμβάνοντες τὰ στυγρὰ αὐτῶν ἀνδραγαθήματα.

Ἡ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

(Ἐκ τῶν τοῦ Σαμουὴλ Σμάιλς.)

Εἰπέ μοι τίνα θευμάζεις καὶ θὰ σοὶ εἴπω ὅποιος εἶσαι.
Sainte-Beuve.

Ἡ ἀνατροφή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ οἰκογενεῖα παρατείνεται πέραν τῆς παιδικῆς ἡλικίας· δύναται δὲ τις εἰπεῖν ὅτι οὐδέποτε παύει. Ἐν τῇ προόδῳ ὅμως τῶν ἐτῶν ἐπέρχεται χρόνος, καθ' ἣν ἡ ἐπίδρασις τῆς οἰκογενεῖας δὲν εἶναι ἀπώλυτος, διότι ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς ἀνατροφῆς τῆς μᾶλλον τεχνικῆς τοῦ σχολείου, ὑπὸ τῆς δικτριβῆς τῶν φίλων καὶ τῶν συντρόφων, οἵτινες διαρκῶς διαπλάττουσι τὸν χαρακτῆρα διὰ τῆς πανισχύρου δυνάμεως τοῦ παραδείγματος.

Οἱ ἄνθρωποι νέοι ἢ γέροντες, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ νέοι, ἀδυνατοῦσι νὰ ἐμποδίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ μιμῶνται ἐκείνους μεθ' ὧν διατρίβουσι καὶ συγχροτίζονται. Ἡ μήτηρ τοῦ Γεωργίου Χέρμπερ ἔλεγεν εἰς τὸν υἱὸν τῆς τοῦ ἐξῆς λόγους πρὸς ὀδηγίαν αὐτοῦ· «Ὅπως τὸ σῶμα ἡμῶν τρέφεται ἀνλόγως τῆς παραλαμβανομένης τροφῆς, οὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ ἢ ἡ κακία ἀνεπαίσθητως εἰσδύουσιν εἰς τὴν ψυχὴν μας διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἀνατροφῆς μετὰ καλῶν ἢ κακῶν ἀνθρώπων».

Ἀδύνατον ἀληθῶς οἱ περὶ ἡμᾶς ἄνθρωποι νὰ μὴ ἐπηρέασωσι μεγάλως ἡμᾶς ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος· διότι οἱ ἄνθρωποι φύσει εἶναι μιμητοί, καὶ ἕκαστος λεληθῶς παραλαμβάνει τοὺς λόγους, τὴν στάσιν, τὰς χειρονομίας ἐκείνων, οὓς ἀναστρέφεται. «Τὸ παράδειγμα, ἔλεγεν ὁ Βούρκε, εἶναι τὸ πᾶν. Τὸ παράδειγμα εἶναι τὸ σχολεῖον τῆς ἀνθρωπότητος, ἧτις μόνον ἐν αὐτῷ θέλει νὰ διδάσκηται».

Ἡ μίμησις ἐν γένει γίνεται ἄνευ συνειδήσεως τοῦ πράττοντος, ὥστε ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς παρέρχεται ἀόρατος, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα μένουσι διαρκῆ. Μόνον δὲ ὅταν ἄνθρωπος ἰκανὸς νὰ προξενήσῃ ἐντύπωσιν σχετίζεται πρὸς ἕτερον ἐπιδεικτικὸν ἐντύπωση, καθίστανται ὁρατὰ τὰ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ δευτέρου ἀποτελέσματα. Ἐν τούτοις καὶ χαρακτῆρος ἀσθενεῖ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐπενεργούσιν ἐπὶ τῶν περὶ αὐτοῦ ἀνθρώπων. Ἡ ἀφομοίωσις τῶν αἰσθημάτων, τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἔξεων τελείται ἀενάως καὶ ἡ ἐπενέργεια τοῦ παραδείγματος εἶναι ἀκατάπαυστος.

«Ὁμίλησαν πολλὰ περὶ ἀνατροφῆς, ἔλεγεν ὁ Κάρολος Μπέλ, ἐν τινι τῶν ἐπιστολῶν του, ἀλλ' εὐρίσκω ὅτι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὸ παράδειγμα. Ἡ καλλιτέρα παιδείσις ἐμοῦ ἐπῆλθεν ἐκ τοῦ παραδείγματος, ὅπερ μοὶ παρέσχον οἱ ἀδελφοί μου».

Ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων κεῖται, ἵνα αἱ περιστάσεις, αἱ συντελοῦσαι εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος, ἐπενεργῶσιν ἐν ὄρα καθ' ἣν ὁ παῖς προάγεται εἰς ἡλικίαν. Προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸ παράδειγμα καὶ ἡ μίμησις μεταβάλλονται εἰς ἕξεις, αἵτινες μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀποκτιῶσιν ἐφ' ἡμῶν τοιοῦτον κράτος, ὥστε λεληθῶς πως καὶ ἀόρατως ἀποβάλλομεν μέρος τῆς προσωπικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας.

Ἐλαχίστη κακὴ πτυχὴ τοῦ χαρακτῆρος, ἔξις διὰ τοῦ χρόνου κατασταθεῖσα, ἀποβαίνει τοσοῦτω τυραννικῇ, ὥστε ὑπάρχουσι τινες προσκολλημένοι εἰς τὸ κακὸν, καίτοι καταρῶνται αὐτοῦ. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐγένοντο δούλοι τῶν ἕξεων τῶν, ἀδυνατοῦντες ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν. Οὕτως ὁ Λόκιος διατείνεται ὅτι τὸ νὰ πλάσῃ τις καὶ διατηρήσῃ ἰσχυρὸν τοῦ νοῦς, δι' ἧς νὰ δύναται νὰ παλαίῃ κατὰ τοῦ κράτους οἰκζήποτε κακῆς ἕξεως, πρέπει νὰ θεωρηθῇ, ὡς ἐν τῶν μεγάλων ἔργων τῆς ἠθικῆς παιδείσεως.

Λέγεται συνήθως ὅτι οἱ ἄνθρωποι γνωρίζονται ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἀναστρέφονται. Ἀνθρώποι νηφάλιοι δὲν συνάπτουσι σχέσεις μετὰ μεθυσμένων, οὐδ' εὐγενεῖς περὶ τοὺς τρώπους μετὰ χυδαίων, ἢ εὐσχήμονες μετ' ἀναιδῶν. Τὸ νὰ ἔχη τις φίλους ἀνθρώπους διεφθαρμένους εἶναι σημεῖον ταπεινῶν αἰσθημάτων καὶ τάσεων κακῶν· τὸ νὰ φοιτᾷ δὲ εἰς τοιαύτην κοινωνίαν ἄγει εἰς ἀναπόφευκτον ἐκφυλισμὸν τοῦ χαρακτῆρος. Ἡ δικτριβὴ μετὰ χυδαίων ἀνθρώπων καὶ ἐγωιστῶν ἔχει ἐπιβλαβέστατα ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος ἀποτελέσματα· ζῆραίνει τὴν ψυχὴν, καθιστᾷ κατηρηθῆ, περιορισμένην, ἐχθρὰν τοῦ ἀληθινοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ γενναίου χαρακτῆρος. Ὁ νοῦς ἐθίζεται νὰ διατρέχῃ στενοῦς αὐλακας, ἢ δὲ καρδίαν συσφιγγεται, καὶ διαφθείρεται πᾶσα γενναία τάσις φιλοδοξίας καὶ πραγματικῆς ὑπεροχῆς.

Τοῦναντίον ἢ μετ' ἀνθρώπων νοσημόνων, ἐμπειρῶν καὶ πολλῶν ὑπετέρων ἡμῶν δικτριβὴ πάντοτε ἀποβαίνει πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ δυνάμεως, διότι διδασκόμεθα ἐκ τῆς πείρας τῶν γνώσεων, καὶ τῶν παθημάτων ἐκείνων.

Ὁ χαρακτῆρ ἐπίδραξ ἐφ' ὄλον τῶν περιστάσεων τοῦ βίου. Ἐντιμὸς τεχνίτης ἐμφυσᾷ ζωὴν εἰς τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ καὶ ἀναπτύσσει πάσας αὐτῶν τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις. Βεβαιουσίν ὅτι ὁ Φραγκλίνος, ἐργάτης ὢν ἐν Λονδίῳ, ἀνεμόρφωσεν ὀλόκληρον ἐργοστάσιον. Τοῦναντίον ἄνθρωπος φυκλόβιος, ἐν τῇ κακίᾳ βιώσας, γίνεται

πρόξενος ταπεινώσεως και καταστροφής των συντρόφων του. Ο πλοίαρχος Τζών Βρόουμ έλεγε ποτε εις τον Έμερσών ότι «ίνα θεμελιωθή αποιική εις έναρτος άνθρωπος εν αυτή έχει πλειοτέραν αξίαν 100 ή και 1000 άλλων άνευ άρχών».

Η δύναμις επίσης της αγαθότητος έχει μεγίστην εν τῷ βίῳ επήρειαν. Η μετ' αγαθών ανθρώπων άναστροφή γεννᾷ άναμυριέτως άγαθά. «Ήσαν κοινή άργιλλος πριν ή φουτεθώσιν επ' έμου ρόδα», λέγει γη άρωματική εν τινι άνατολικῷ μύθῳ. Οί όμοιοι γεννώσιν όμοίους και τῷ άγαθόν γεννᾷ άγαθόν.

Η άγαθότης έχει μεγίστην ισχύν, δι' ης θέλγει και κυβερνᾷ. Ο ύπ' αυτής δ' εμπνεόμενος καθίσταται άληθής ήγεμών, προς έαυτόν έλκύων πάσας τὰς καρδίας.

Υπάρχουσιν άνθρωποι, των οποίων ή παρουσία αποπνέει ειδός τι ήθικης ευωδίας δροσεράς και ζωογάνου, ως ο άηρ των όρέων και αι άντινες του ήλιου. Η γλυκεία φύσις του Θωμά Μώρου ήτο τόσῳ ισχυρά, ώστε επεβάλλετο εις τους κακούς, ενώ άφ' έτέρου ενέπνευε τους άγαθούς.

Η ύψις μόνη μεγάλου άνδρός και γενναίου εμπνέει πολλάκις τους νέους, οίτινες συνήθως θαυμάζουσι και άγαπῶσιν ό,τι γλυκό, ευγενές και άληθές. Ο Σατωόριαν άπαξ μόνον είδε τον Ούασιγκτῶνα, άλλ' άνεμιμνήσκετο αυτού καθ' άπαντα τον βίον. Διηγούμενος την μετ' αυτού συνέντευξιν προσθέτει: «Ο Ούασιγκτῶν κατήλθεν εις τον τάφον πριν ή έτι έγώ αποκτήσω μικράν φήμην. Διήλθον πρό των όφθαλμών του ως ο μάλλον άγνωστος των ανθρώπων, ενώ εκείνος τότε έκέκτετο πᾶσαν αυτού την λάμψιν. Τῷ όνομά μου ίσως δέν έμεινεν ολόκληρον ήμέραν εις την μνήμην του. Ευτυχής εν τούτοις λογίζομαι διότι τὰ βλέμματά του έρρίφθησαν μικρόν και επ' έμου' την φλόγα αυτών ήσθανόμην δι' όλου του βίου μου. Υπάρχει δύναμις εις τῷ βλέμμα μεγάλου άνδρός».

Η εικών μόνη άγαθού άνδρός άνηρημένη εν τῷ δωματίῳ είναι δι' ημάς πολλάκις ειδός τι συντροφιάς' εθίζει ημάς εις τῷ να διαφερόμεθα και άγαπῶμεν τον εικονιζόμενον. Πρακτορουντες τὰ χαρακτηριστικά αυτού, νομίζομεν ότι αποκτώμεν πλειότερον την γνωριμίαν του, και οίονει εισερχόμεθα εις στενωτέρην τινα μετ' αυτού συγγένειαν' χρησιμεύει ως δεσμός ένων ημάς προς φύσιν άνωτέρην και βελτίω της ή μετέρας' και μολονότι πόρρω άπέχομεν της άξίας του ήρώος μας, υπό εποψίν τινα αισθανόμεθα έαυτούς υποστηριζόμενους και ισχυροποιούμενους εκ της εικόνας, ήν έχομεν άδιαλείπτως πρό των όφθαλμών.

Ο καθάγητής Τύνδαλ έλεγε περί του Φραδαύ, ότι ή φίλια του ενέπνευε «δραστηριότητα και εμπνευσιν». Διελθόν έσπέραν τινά μετ' αυ-

του, έγραψεν ύστερον: «Τὰ έργα του διεγείρουσι τον θαυμασμόν, άλλ' ή μετ' αυτού διατριβή θερμαίνει και ύψοι την καρδίαν. Άγαπῶ την δύναμιν, άλλ' ουδέποτε θά λησμονήσω όποιον παράδειγμα έδωκέ μοι ή ένωσις της δυνάμεως ταύτης μετὰ της μετριότητος, τρυφερότητος και γλυκύτητος του ήθους του Φραδαύ». Ούτως οί άνθρωποι, οί τρυφεράν καρδίαν έχοντες, διὰ της δυνάμεως της στοργής και του νοός κείτηνται τῷ δῶρον να μορφώσωσι χαρακτηρας ανθρώπων, προσωριμένων αυτών τούτων αυθις να διευθύνωσι την μέλλουσαν γενεάν της φυλής των. Αί μεγάλοι καρδικοί πλουτοῦσιν εκ δυνάμεως άκτινοβολούσας' ου μόνον δέν δι' αυτής δρωσιν επί των άλλων, άλλὰ μεταδίδουσι ταύτην εις τους πλησίον και επανεργουσιν όπως αναβλαστήσῃ κερ' αυτοίς νέα. Ούτως ο Δάντης έσχε κατοπιν του και εξήγειρε πολλούς μεγαλοφυείς άνδρας, τον Ηστράχην, τον Βοκάκιον, τον Τάσσον' αυτος ενέπνευσε τους μεγάλους ζωγράφους της Ιταλίας Γκιωττον, Ορικάνην, Μιχαήλ Άγγελον και Ραφαήλον' ο Άριστος και ο Τιτικνός ενέπνευσαν άμοιβαίως άλλήλους και έγένοντο πηγή της άμοιβαίας αυτών δόξης.

Οί μεγάλοι άνδρες και γενναίοι σύρουσι τους άλλους, διεγείροντες τον αυθόρμητον θαυμασμόν της ανθρωπότητος. Αυτός ο θαυμασμός των ευγενών χαρακτηρων ύψοι τῷ πνεύμα και τείνει να εξαγοράσῃ εκ της ιδίας αυτού χιμακλωσίας. Η άνάμνησις εκείνων, οίτινες εξέχουσι διὰ των μεγάλων αυτών ιδεών και των μεγάλων έργων, πικράει περί ημάς δικαιότεραν άτμοσφαιραν, εν τη όποια αισθανόμεθα τὰς δούξεις ημών και τὰς σκέψεις λεληθότως μετεωριζόμενας.

«Είπέ μοι ποιον θαυμάζεις, λέγει ο Σεντι-Κευνε, και θά σοι είπω όποιος είσαι, τούλαχιν στον ως προς τὰς άρετάς σου, τὰς όρέξεις σου και τον χαρακτηρά σου».

Εν τη νεότητι δέν πρό πάντων, ότε ο χαρακτηρ μορφοῦται, ή άνάγκη του θαυμάζειν είναι μάλλον επικειμένη. Προϊούσης της ήλικίας συσπειρούμεθα εις τὰς εξεις μας, και τῷ να μη θαυμάζωμεν τίποτε καθίσταται ο όρος του βίου μας. Είναι λοιπόν καλόν να ενθαρρύνωμεν τους παιδάς προς θαυμασμόν των μεγάλων χαρακτηρων' ενόσω δηλαδή ή φύσις είναι ευπλαστος και επιδεικτική έντυπώσεων.

Οόδεμία άρετή, λέγει ο διδάκτωρ Ζόνσεν, δέν φέρει εις ημάς πλειοτέρας φίλους, οσορ ο ειλικρινής θαυμασμός των πλειονεκτημάτων των άλλων, διότι δεικνύει φύσιν γενναίαν ειλικρινήσιν απλήν και από καρδίας αναγνωρίσιν της αξίας.

Πλειστοι των νέων, των έχόντων ήθος και φρόνημα γενναίων, έχουσιν ήρωα, τον όποιον θαυμάζουσιν ούτως ο Άλλαν Κουινγκάμ όταν ήτο μαθητευόμενος τεχνίτης εις Νισθάλ έπορεύετο πεζή μέχρις Έδιμβούργου μόνον και μό-

νον διὰ να ιδῇ τον Σιρ Βάλτερ Σκωπτ διερχόμενον από της όδοϋ. Θαυμάζομεν άκούσιως τον ενθουσιασμόν του νέου τούτου και σεβόμεθα τῷ αίτιον, τῷ ώθησαν αυτόν εις την όδοποριαν εκείνην' λέγουσι περί του Σιρ Γιοζουέ Ραϋνδλδς ότι εν ήλικία δέκα έτων διέσχισε πολλὰς σειράς ανθρώπων και έταίνε την χειρά του διὰ να έγείσῃ τον Πάπ, ως εάν ή επαρκή αυτη ειχε ειδός τι μυστηριώδους άρετης. Πολλά έτη ύστερον ο ζωγράφος Χαίδεν επερηρανεύετο διότι είδε και ήγγισε τον Ραϋνδλδς, επιτρεθείς αυτόν εις την πατρίδα του. Ο ποιητής Ρογήρος διηγείτο ο ποιόν φλογερὰν επιθυμίαν ειχε παίς ών να ιδῇ τον διδάκτορα Τζόνσων' άλλ' άμα περυσθείς εις την οικίαν του έθεσε την χειρα επί του βόπτρου της θύρας, άπόλωσε τῷ θάρρος και επανέκαμψεν εις τὰ ίδια. Ο Ισαάκ Δισδρεζέλης, νέος ών, έπορεύθη ώσάυτως εις την οικίαν του Τζόνσων, άλλ' όταν εκρότησε τῷ βόπτρον επληροσφορήθη προς μεγίστην αυτού λύπην υπό του υπηρέτου ότι ο περιώνυμος λεξικογράφος πρό τινων ώρων ειχε παραδώσει την τελευταίαν αυτού πνοήν.

Οί περιωρισμένοι νόες και άνευ γενναϊότητος τοῦναντίον ουδέν θαυμάζουσιν ειλικρινώς, προς δυστυχίαν αυτών δέν δύνανται να αναγνωρίσωσι και έτι ολιγώτερον να τιμήσωσι τους μεγάλους άνδρας και τὰ μεγάλα έργα.

Ο Ρωστρούκλδ εν τοις γνωμοκίς αυτού λέγει ότι εν ταις δυστυχίαις των καλλιτέρων ήμων φίλων εύρίσκομεν πάντοτε κάτι τι, τῷ όποιον δέν απάρεσκει εις ημάς. Μόνον άνθρωποι στενης διανοίας και μικρολόγοι δύνανται να αισθανθώσι χαράν επί τη δυστυχία του πλησίον ή δυσάρεσκειαν επί τη ευημερία αυτού. Υπάρχουσι δυστυχώς τοιοῦτοι άγενοίς άνθρωποι, οί μάλλον όμως άτυπόφοροι πάντων είναι οί ζωντες εκ της διαβολής και του σκόμματος. Καταντῶσι να θεωρῶσι τὰς επιτυχίας των άλλων, και εις αυτά έτι τὰ θεάρεστα έργα, ως προσωπικήν προσβολήν' δέν δύνανται να άκούσωσιν επαινον ύπερ τινος και δὴ εάν ούτος μετέρχεται την ιδίαν μετ' αυτών τέχνην ή έχη τῷ αυτό επάγγελμα. Συγχωροῦσιν εις ανθρωπόν τινα τὰς πλάνας του, άλλὰ δέν δύνανται ποτε να συγχωρήσωσι να φανῇ άνώτερος αυτών. Μεγαλειτέρα αυτών παραγορία είναι να ευρωσιν ελαττώματα εις άνδρας εξόχου χαρακτηρος.

«Εάν οί σοφοί δέν επλανώντο, λέγει ο Γεώργιος Χέρβερετ, τῷ τοιοῦτον θά ήτο πολὺ σκληρόν διὰ τους άνοήτους». Συγγραφεύς Γερμανός ειπεν ότι «οί πτωχοί νόες μόνον άναζητοῦσι να άνείρωσι κηλιδας εις τους χαρακτηρας των μεγάλων άνδρων ή των μεγάλων χρόνων της ιστορίας».

Ο θαυμασμός προς τους μεγάλους άνδρας γεννᾷ φυσικῶς εν ημίν την επιθυμίαν να μιμηθώμεν αυτούς. Ο Θεμιστοκλής νέος ών δέν έκραι-

ματο, διότι εμπόδιζεν αυτόν τῷ τρόπαιον του Μιλτιάδου. Η ιστορία άδιακόπως διηγείται παραδειγματα μεγάλων άνδρων, οίτινες έμιμήθησαν άλλους προγενεστέρους.

Οί μεγάλοι άνδρες διήγειραν τον θαυμασμόν των βασιλέων, των παπῶν, και των αυτοκρατόρων. Ο Φραγκίσκος των Μεδίκων ουδέποτε ώμίλησε περί του Μιχαήλ Άγγέλου μη αποκλύψῃς την κεφαλήν του, ο δέν πάπας Ιούλιος Γ' εκάθιζεν αυτόν πλησίον του, ενώ δωδεκάς καρδινάλιων ίσταντο όρθιοι. Ο Κάρολος Ε' παρεμέριζε διὰ να άνοίξη διόδον εις τον ζωγράφον Τιτικνόν, ήμέραν δέν τινα πεσοῦσης της γραφίδος εκ της χειρός του ζωγράφου' ο Κάρολος έσκυψε και έλαβεν αυτήν είπόν: «Είθε αξίος να ύπηρετηθῆτε υπό αυτοκράτορος». Ο πάπας Λέων Γ' ήπειλήσε δι' άφορισμῷ εκείνον, οστις ήθελε τυπώσει και πωλήσει τὰ ποιήματα του Άριστου, άνευ της συναίνεσεως του ποιητου. Ο αυτῆς πάπας παρενέβη εις την επιθανάτιον κλίνην του Ραφαήλου. Ο δέν Φραγκίσκος Α' υπήρξε μάρτυς των τελευταίων στιγμών του Λεονάρδου Δε-Βίντση. Ο Βυφών έθεώρει τον Νεύτωνα ως τον μεγαλειότερον των φιλοσόφων και εκθαύμαζεν αυτόν τόσον ειλικρινώς, ώστε ειργάζετο έχων άπέναντι αυτού την εικόνα του. Ο Σίλλερ έθεώρει μετὰ θαυμασμού τον Σαίξπηρον. Αφωσιώθη εις ένα άνδρα, έλεγεν ο Κάνιγκ, εξ όλης ψυχής και καρδίας. Από του θανάτου του Ηιττ ουδένα ανεγνώρισκ άρχηγόν και ή πολιτική μου ύπακοή διατελει τεθαμμένη εν τῷ τάφῳ του άνδρός εκείνου.

Ημέραν τινά ο φυσιολόγος Γάλλος Μ. Ρου έδιδασκε τους μαθητάς του, ότε ο Κάρολος Μπέλ, ούτινος αι άνακαλύψεις ήσαν μάλλον γνωσταί εις τον έξω κόσμον ή εις την ιδίαν αυτού πατρίδα, εισήλθεν εις την αίθουσαν της παραδόσεως' ο καθηγητής ανεγνώρισε τον άνδρα και διακώψας τῷ μάθημα, ειπε: «Κύριοι, άρετά διὰ σήμεραν, είδατε τον Σιρ Κάρολον Μπέλ».

Η πρώτη στιγμή, καθ' ήν νέος καλλιτέχνης συναντήσῃ εν τη όδῳ αυτού εξαίσιον καλλιτέχνημα, αποθαίνει τοῦτο σπουδαιότατον γεγονός παντός του βίου του. Όταν εδόθη εις τον Κορρέγιον να παρατηρήσῃ την Αγίαν Σισίλην του Ραφαήλ, ήσθανθη εν έαυτῷ νέαν δύναμιν και άνέκραξεν: «Είμαι και έγώ ζωγράφος». Τῷ αυτό συνέβη και εις τον Κωνστάβλ, οστις συχνά ενεθυμείτο την στιγμήν, καθ' ήν τῷ πρώτον είδε την εικόνα της Άγαρ του Κλαυδίου' διότι ή στιγμή εκείνη υπήρξεν ή άρετηρία του σταδίου του.

Τὰ παραδείγματα, τὰ όποια παρέχουσιν ημίν οί άληθεῖς άγαθοί και μεγάλοι άνδρες δέν συναποθησκουσι μετ' αυτών, άλλ' επιζῶσι προς διδασκαλίαν των επομένων γενεών. Δικαιωνίζονται, ούτως ειπείν, εις τῷ διάστημα των χρόνων

καὶ βοηθοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς καὶ παρηγοροῦσιν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου.

A. M.

Η ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΚΑΜΠΑΝΑΣ

Μίαν φορὰν ἦτο ἕνας νέος καὶ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ νυμφευθῆ. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαναπαύσῃ τὴν συνείδησίν του ἠθέλησε νὰ συμβουλευθῆ ἕνα φρόνιμον καὶ πολυπειρον φίλον του. Ὑπῆγε λοιπὸν καὶ τὸν ἤρρε.

— Ἀγαπῶ μίαν νέαν καὶ τὴν θέλω γυναικῶ μου.

— Πάρε την, ἀποκρίνεται ὁ φίλος του.

— Ἀλλ' οἱ γονεῖς μου δὲν τὴν νουσιμεύονται καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς λυπήσω.

— Μὴ τὴν πάρῃς.

— Ἄν δὲν τὴν πάρω θὰ ἦμαι δυστυχῆς ὁσὼ ζῶ.

— Πάρε την.

— Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι εἴμεθα καὶ οἱ δύο πτωχοὶ καὶ δὲν ἠξέυρω πῶς θὰ τὴν ζήσω ἂν τὴν πάρω, διότι εἶναι καλομαθημένη.

— Μὴ τὴν πάρῃς λοιπόν.

— Ἀλλὰ με ἀγαπᾷ καὶ τὴν ἀγαπῶ. Θὰ ἐργασθῶ καὶ θὰ ζήσωμεν.

— Πάρε την.

— Ἄν ὅμως ἀποκτήσωμεν οἰκογένειαν, τί θὰ γείνη τότε; Πῶς νὰ τὴν πάρω χωρὶς λεπτόν;

— Μὴ τὴν πάρῃς.

— Εἶναι τόσον εὐμορφη καὶ καλὴ!

— Πάρε την.

— Φοβοῦμαι μὴ με κατηγορήσῃ ὁ κόσμος ἂν τὴν πάρω.

— Μὴ τὴν πάρῃς.

— Πάρε την! Μὴ τὴν πάρῃς!... Δὸς μου μίαν συμβουλὴν σωστήν. Εἶπέ μου τί θὰ ἔκανες σὺ εἰς τὴν θέσιν μου.

— Ἄκουσε, φίλε μου. Ὅ,τι καὶ ἂν σὲ συμβουλεύσω ἐγὼ δὲν ἀξίζει. Ἴδου τί θὰ ἔκανα εἰς τὴν θέσιν σου. Ὅταν σημαίνῃ ὁ ἔσπερινός θὰ ἐπήγαινα εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας καὶ θὰ ἔκανα ὅ,τι μοῦ εἶπῃ ἡ καμπάνα.

— Ἀλλ' ἡ καμπάνα δὲν ὁμιλεῖ.

— Ὅμιλεῖ εἰς ὅποιον ἠξέυρει νὰ τὴν ἀκούσῃ. Πήγαινε καὶ δοκίμασε.

Ἐπλησίαζεν ἴσα ἴσα ἡ ὥρα τοῦ ἔσπερινου. Πηγαινέι ὁ νέος πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀρχίζει νὰ σημαίνῃ. Ὁ τοῦ θαύματος! Ἡ καμπάνα ὁμιλεῖ τῷ ὄντι. Τίγκ, τόγκ, τίγκ, νὰ τὴν πάρῃς, τίγκ, τόγκ, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς, τίγκ, τόγκ, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς!

Πηγαινέι ἀμέσως ὁ καλὸς σου, εὐρίσκει τὴν νύμφην, δίδει τὸν λόγον του καὶ μετ' ὀλίγου ἡμέρας γίνονται οἱ γάμοι. Ἐννοεῖται ὅτι ἦτο

προσκεκλημένος καὶ ὁ φίλος του, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξέφραζεν ὁ γαμβρὸς τὴν ἀπειρον εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν καλὴν συμβουλὴν του. Τὸν ἠθέλε μάλιστα καὶ κουμπάρον, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ κενένα τρόπον δὲν συγκατένευσε.

Μετὰ ἐν περίπτῳ ἔτος ὁ γαμβρὸς ἐπεσεκέρθη τὸν φίλον του. Ἦτο κατηρῆς καὶ ἐφάνετο καταβεβλημένος.

— Ὁραίαν συμβουλὴν, λέγει, μοῦ ἔδωκες πέρυσι. Σὲ ἤκουσα καὶ τὴν ἐπῆρα, ὅπου νὰ μὴ τὴν εἶχα ἰδεῖ ποτέ!

— Πολὺ λυποῦμαι νὰ σὲ βλέπω μετανοημένον. Ἀλλὰ συμβουλὴν θεοῦ ἐγὼ δὲν σοῦ ἔδωκα.

— Δὲν μ' ἐσυμβούλευσες νὰ κάμω ὅ,τι μοῦ εἶπῃ ἡ καμπάνα;

— Τοῦτο, ναι, σοῦ τὸ εἶπα.

— Λοιπόν; Ἡ καμπάνα μοῦ εἶπε νὰ τὴν πάρω. Τὴν ἐπῆρα καὶ τὴν ἐπαθα.

— Δὲν πιστεύω νὰ πταίῃ ἡ καμπάνα. Δὲν θὰ τὴν ἤκουσες καλά.

— Πῶς δὲν τὴν ἤκουσα; Μοῦ ἐφώναζε. Νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς!

— Πολὺ τὸ ἀμφιβάλλω. Πήγαινε νὰ τὴν ἀκούσῃς; καλὰ καὶ ἔπειτα ἐργου νὰ μοῦ παραπονήσῃ.

Ἀνεχώρησε στενοχωρημένος ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπέστρεψε περίλυπος εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἡ ἐκκλησία ἦτο εἰς τὸν δρόμον του, ἡ δὲ ὥρα τοῦ ἔσπερινου ἐπλησίαζε. Ἦτο βέβαιος ὅτι εἶχεν ἀκούσει ἐξαίρετα πρὸ ἐνὸς ἔτους τὴν φωνὴν τῆς καμπάνας λέγουσαν· «νὰ τὴν πάρῃς». Ἠθέλησεν ὅμως νὰ βεβαιωθῆ καὶ πάλιν, διότι τὸν εἶχε σκανδαλίσει ὁ διαταγμὸς τὸν ὅποιον ἐξέφρασε περὶ τούτου ὁ φίλος του.

Ἀρχίζει νὰ σημαίνῃ. Τίγκ τόγκ!... Περιέρχον! Τὸ λέγει καθαρὰ ἡ καμπάνα. Νὰ μὴ τὴν πάρῃς, τίγκ, τόγκ, νὰ μὴ τὴν πάρῃς, Μὴ, μὴ, νὰ μὴ τὴν πάρῃς!

Ὁ ἄθλιος ἤκουε καὶ ἐσυλλογίζετο. Μὴ δὲν ἤκουσε τῷ ὄντι καλὰ πέρυσι; ἢ μήπως καὶ πέρυσι καὶ ἐφέτος ἡ καμπάνα ἄλλο δὲν ἔλεγε παρεκτός ὅ,τι αὐτὸς ἐπεθύμει;

— Τί μοῦ πταίει ὁ φίλος μου, ἔλεγεν ἀναχωρῶν. Ἀνόητος ἐγὼ ν' ἀκούσω πέρυσι τὴν συμβουλὴν τῆς καμπάνας.

A. B.

Τὸ κατωτέρω δημοτικὸν ῥωσσικὸν ποίημα φάλλεται ὑπὸ τῶν Κοπετσάρ, ῥαψωδῶν τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας. Καίτοι ἐν αὐτῷ ἐπαναλαμβάνονται οἱ πολλάκις μετὰ τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέραι τοῦ Ἡσιόδου λεχθεῖσα ἰδίαι περὶ ἐλλείψεως δικαιοσύνης καὶ κατισχύσεως τῆς ἀδικίας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐχ ἦτον ὅμως δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος τινος ἢ τοιαύτη πικρὰ ἔκφρασις τῶν παραπόνων τοῦ ῥωσσικοῦ λαοῦ κατὰ τῆς ἐπιαιῶνας καταπιεζούσης αὐτὸν ἀδικίας τῶν ἀρχόντων. Ἡ παράστασις μάλιστα τῆς δικαιοσύνης ὡς μητρὸς εἶναι πρωτότυπος καὶ ὡραία, ἡ δ' ἐν τέλει ἐκδηλουμένη παρηγορία, ἀπεικονίζει καλῶς τὴν πλήρη ἀπελπισίαν ἧσι

ἔχει τὸν ῥωσσικὸν λαὸν περὶ ἀνορθώσεως τοῦ δικαίου. — Ὁ ῥαψωδὸς προτοῦ ψάλλῃ τὸ ἄσμα τοῦτο ζῆσι πάντοτε συγγνώμην παρὰ τῶν περισταμένων κυρίων διὰ τὰς ἐν αὐτῷ τομηρὰς ἐκφράσεις.

S. T. A.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ἡ δικαιοσύνη.

Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐδαμοῦ ὑπάρχει δικαιοσύνη· δικαιοσύνη οὐδαμοῦ εὐρίσκειται. Σήμερον ἡ δικαιοσύνη ζῆ ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς ἀδικίας.

Σήμερον τὴν δικαιοσύνην κρατοῦσιν ἐν φυλακῇ οἱ πᾶρ (οἱ ἄρχοντες). Ἡ ἀδικία παρκαθήται λίαν ἀνέτως μετὰ τῶν ἀρχόντων ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τιμῆς.

Σήμερον ἡ δικαιοσύνη μένει ὀρθία παρὰ τὸ κτήριον τῆς θύρας· ἡ ἀδικία κἀθηται ἐπὶ ὀρόνου μετὰ τῶν ἀρχόντων ἐν τῇ κορυφῇ τῆς τραπέζης.

Ἡ δικαιοσύνη καταπατεῖται περιφρονητικῶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, οἵτινες κινῶσιν ὑδρόμελι εἰς τὴν ἀδικίαν ἐπὶ πολυτελῶν κυπέλων.

Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐδαμοῦ ὑπάρχει δικαιοσύνη· δικαιοσύνη οὐδαμοῦ εὐρίσκειται. Καί ἔως ἡ δικαιοσύνη ἐν τῷ κόσμῳ ὁμοιάζει τὸν πατέρα μας καὶ τὴν μητέρα μας...

Ὅταν τὰ τέκνα ἀπορραπισθῶσι καὶ μείνωσιν ἑαυτοῦσιν καὶ στηρίγματα, κλινοῦσι· κλινοῦσι, καὶ ἀγνοοῦσι τί θὰ γίνωσι. Δὲν δύνανται νὰ λησμονήσωσι τὴν θανούσαν μητέρα των.

Ὁ μῆτερ! μῆτερ ἀετοπτερυγος, ποῦ νὰ σὲ εἶραμεν; Οὐτε νὰ σε ἀγοράσωμεν δυνάμεθα, οὐτε νὰ σε πορισθῶμεν ἄλλως.

Ὁ! ἐὰν εἶχομεν ἀγγέλων πτέρυγας, πῶς θὰ ἰπτάμεθα πρὸ σοῦ!

Διότι τὸ τέλος τοῦ κόσμου ἐγγίζει· καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀδελφόν του πρέπει ἕκαστος νὰ φιλάσσηται.

Πρὸς τί νὰ προστρέχωμεν εἰς τὰ δικαστήρια;... Δὲν εἶναι ἐλπίς; νὰ εὐρωμεν ἐκεῖ τὴν δικαιοσύνην. Χρειαζέται χρυσὸς καὶ ἀργυρὸς πρὸς δεκασμὸν τῶν ἀρχόντων.

Εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν θέλοντα καὶ νῦν ἔτι νὰ ἐφαρμύξῃ τὴν δικαιοσύνην, εἶθε ὁ Θεὸς; νὰ ἀμπη ἀνωθεν εὐδαίμονας ἡμέρας!

Μόνον ἐν τῷ Θεῷ εὐρηται ἡ ἀληθὴς δικαιοσύνη. Αὐτὸς θὰ κολάτῃ τὴν ἀδικίαν, αὐτὸς θὰ κατασυντρίψῃ τοὺς ὑπερηφάνους!

N.

ΤΙ ΕΣΤΙ ΠΟΙΗΣΙΣ

Τί ἐστι ποίησις; ἦτον ἡ πρώτη τῆς παιδικῆς ηλικίας μου ἐρώτησις, ἡ πρώτη μου σκέψις.

Καὶ μία φωνὴ, φωνὴ μυστηριώδης μοῦ ἐνανόριζε τὸν γλυκὺν ὕπνον, μοῦ ἔλυε τὸ ἐρατεινὸν ζήτημα.

Φῶς καὶ ἀλήθεια, καρδίκα καὶ νοῦς, γενναίω-

της καὶ ὑπερηφάνεια, ἀγάπη καὶ ἔρως, πατρίς καὶ καθῆκον, ἰδοὺ ἡ ποίησις.

Καὶ ὁ μάρτυς πολεμιστῆς ὅταν κραδαίνει τὴν λόγχην, καὶ ὁ πᾶς ὅταν ἐκδιώκῃ τὴν χρυσολίδα, ἡ ἀγρία τῆς τρικυμίας κραυγὴ, τὸ γλυκὺ τῆς ἀηδονοῦς κελάδημα, ἡ μωσοβόλος ἀνθοδέσμη τῆς νεοσύμφου, τὸ σπαραξικάρδιον νεκροφίλημα, ἰδοὺ ἡ ποίησις.

Ἐντολὴν ἔχει τὴν ἀρετὴν, ὕμνεῖ τοῦ Ὑψίστου τὴν πρόνοιαν, θαυμάζει τὴν ἀρμονίαν τῶν κόσμων, πράυνει τοὺς πόνους, ταπεινώνει τοὺς ὑβριστὰς, κεραυνοβολεῖ τοὺς τυράννους, ἀγιάζει τὴν κτάραν τοῦ ἀδικουμένου.

G. X. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ.

Ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις

Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τοι ὑποχρεωμένοι ὑπὸ τῆς θρησκείας πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην, κανονισμένην παρ' αὐτοῖς εἰς εἶδος δεκατισμοῦ ἢ φορολογίας, δὲν ἐμψυχούται ὅμως ἡ ἐπαίεσις, καὶ ὁ πενόμενος Ἑβραῖος δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν ψευδῶν ἐκείνων μέσων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ πτωχοὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν προκαλοῦσι τὴν συμπάθειαν τῶν ὁμοίων των. Πᾶς ὅστις ἔχει πενήτηκοντα γρόσια, ὀφείλει νὰ τὰ καταστήσῃ παντὶ τρόπῳ ἐνεργά· καὶ δὲν τὰ ἔχη, δανείζεται αὐτὰ ἐπὶ ἐγγυήσει καὶ τόκῳ μετριωτάτῳ ἀπὸ τοῦ Κορβανᾶ καὶ, ἐὰν ἦν ὑγιής, ἐργάζεται ὅπως δύναται, ἀχθοφορεῖ, συλλέγει βράκια, ἀλιεύει· εἰς τὸν Ἑβραῖον «ἐργον οὐδὲν ὄνειδος». Κάλιον νὰ μὴ ἐφορτάσῃ τὸ σάββατον παρὰ νὰ ψωμοζήτησῃ. Ἐπειτα δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν θύραν τοῦ πλουσίου· διότι καθῆκον ἐκείνου εἶναι νὰ ἔλθῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Τὴν δὲ διδομένην αὐτῷ ἐλεημοσύνην δὲν δέχεται ὡς σκύβαλον, ριπτόμενον ἐξ ἀνάγκης εἰς τοὺς κύνες, ἀλλ' ὡς ὀφειλὴν, ὡς δάνειον, ὡς βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου καὶ οἱ διδόντες θεωροῦσιν ἐκυτοῦς διανομῆς καὶ οἰκονόμου· διότι παρὰ τοῖς ἀληθεῖς Ἰσραηλίταις, οὐχὶ τὸ δέκατον μόνον τῆς περιουσίας ἐκάστου, καθὼς ἔκανατο ὁ Φαρισαῖος, ἀλλὰ τὸ πέμπτον ἀνήκει δικαιοματικῶς εἰς τοὺς πτωχοὺς, οὐ μόνον Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐθνικούς.

Ἡ Μισσνά, ἡ ὁποία εἰς πολλὰ εἶνε συγκαταβατικωτέρα, καθὼς καὶ τὸ Ταλμούδ, προσδιορίζουσι τὸ πέμπτον, οὐχὶ τοῦ κερφαλίου, ἀλλὰ τοῦ κέρδους μόνον, πρὸς τὸν σκοπὸν ταύτου. Καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ ἐλεῖν ἐνεργεῖται παρ' αὐτοῖς μετὰ κρίσεως· οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι προηγούνται τῶν συμπολιτῶν, καὶ οὗτοι τῶν ξένων, αἱ γυναῖκες τῶν ἀνδρῶν, καὶ οἱ αἰχμάλωτοι πάντων τῶν ἄλλων· ἡ δὲ ἀνάβρυσις αὐτῶν, καὶ ἰδίως τῶν γυναικῶν, εἶνε ἡ κυριωτέρα παρ' αὐτῶν ἐλεημοσύνη· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ

τουτον ἤμπορει νὰ χρησιμεύσῃ πᾶσα ποσότης, συνηγμένη πρὸς ὅποιονδήποτε ἄλλο θεάρεστον ἔργον, ἀκόμη καὶ οἰκοδομὴν συνχωγῆς· τὰ δὲ ξύλα καὶ οἱ λίθοι, οἱ ἀγορασμένοι πρὸς οἰκοδομὴν τοιαύτης, τῶν ὁποίων ἡ πώλησις ἀπηγόρευται· πρὸς ἐκπλήρωσιν ὁποιασδήποτε ἄλλης ἐντολῆς, ἤμποροῦν νὰ ἐκποιηθῶσι πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὅταν ἔντρομος ὁ ναύτης κῦμα βλέπῃ ὠργισμένον Ἄπειλοῦν τὸ ἀσθενές του σκάφος νὰ καταποντίσῃ, Βλέμμα πρὸς τὴν παραλίαν στρέφει τότε θαρραμένον, Κ' ἐνθυμᾶται πόσῃ εἶχεν ἄνεσιν ἐκεῖ ἀψήσει.

Εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς του, εὐχεται νὰ ἔξῃ βίαν Ἡμερῶν ἀδόξων, ὅμως ἀκινδύνων καὶ ἀλύπων· Νὰ ἐκάθητο τῶν φίλων καὶ τῶν συγγενῶν πλησίον, Τὴν πατρίαν του καλύδῃν πῶποτε μὴ καταλείπων.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπίσης, ὅταν μολίς ἀναπνῆ Ἰπὸ τῶν ἱσῶν τὸ βῆρος, τὸ γλυκὺ του ἕαρ κλαίει, Καὶ· ἀπόδοτέ μοι, κράζει, ὦ θεοί, ὥρας σθεσθείστας, Τὰς ἀφῆκα νὰ παρέλθουν, τὸ βραχὺ τῶν λητμονήσας.

Ἄπαντες ὁ χάρων τότε, κ' οἱ θεοὶ ὦν ἐδεήθη Τὸν ὠθοῦσιν ἀναλήγτως εἰς τὸ παγερόν του μνημα, Οὐδὲ κἄν νὰ σταματήσῃ τὸν ἀφίονοι τὸ βῆμα, Καὶ νὰ δρέψῃ ὅσα ἄνη ἀλλοτε δὲν ἠδυνήθη!

(Λαμαρτίνος).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Γραμματικὴ πρὸς χοῆτον Θεοφιλοῦς.

Ἐν μιᾷ βιβλιοθήκῃ τῶν Περσίων ὑπάρχει περίεργος γραμματικὴ φιλοπονηθεῖσα χάριν τοῦ ἀποστρεφομένου τῆς γραμματικῆς υἱοῦ τοῦ Ἐρρίκου Δ'. Ἄπαντες οἱ γραμματικοὶ κανόνες ἀνάγονται εἰς ἀνεπίξεις στρατιωτικὰς. Ἐπὶ τῆς προμετωπίδος κἀθηται ἡ γραμματικὴ ἐξώθεν, ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπέστατη. Ἀριστερόθεν αὐτῆς στρατιωτικῆς, πανοπιλίαν φορῶν, διώκει διὰ τοῦ δόρατος τρεῖς παιδὰς, κρατοῦντας λιχνεύματα καὶ σφαιρίδια ἵνα παίξωσιν· ἄνωθεν δὲ τούτων ἀναγινώσκειται ἡ ἐπιγραφή «εὐρεῖα ὑπάρχει ἡ εἰς τὴν ἀμάθειαν ἄγουσα ὁδός». Δεξιόθεν ὀρέγει ἡ θεὰ χεῖρα βοηθὸν εἰς παιδὰς ἐπιμελεῖς, ζητοῦντας· ν' ἀναδῶσι μετὰ κόπων πέτρας ἀνάνταις, λέγουσα «ἐπὶ τὰ ἄνω τείνει πάντοτε ἡ ἀρετή». Ἐντὸς τῆς αὐτῆς κἀθηται πολλὰ κυρίαι, παριστάνουσαι τὰς ἐπιστήμας καὶ πρὸ μικροῦ ἀποφοιτήσασαι ἀπὸ τοῦ σχολείου τῆς γραμματικῆς. Τὰ μέρη τοῦ λόγου παριστάνονται διὰ δέκα φοβερῶν συνταγμάτων. Ὁ σύνδεσμος «ἐάν» καλεῖται συνταγματάρχης· τὰ ἐπιρρήματα «ἐν-τεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν» εἰνε λοχχοί· τὰ ἀνώμαλα ῥήματα καλοῦνται «ἐθελονταί» ὁ ἀρχηγὸς δὲ τούτων ὀνομάζεται «θέλω» βασιλεὺς τῶν

ῥημάτων εἶνε τὸ «ἀγαπῶ»· τὰ ἑλλιπῆ ῥήματα παριστάνουσι στρατιῶται ἀνάπηροι, ἀπολέσαντες τὰ ἄκρα αὐτῶν ἐν ταῖς μάχαις.

Πτωχοὶ ἑκατομμυριοῦχοι Ἄγγλοι.

Ἡ κινήτῃ καὶ ἀκίνητος περιουσία τοῦ λόρδου Δέρβυ ἀποφέρει ἐτήσιον εἰσόδημα 10,250,000 φράγκων. Ἡ τοῦ δουκὸς τῆς Οὐετμινστέρης 16,000,000, ἡ τοῦ λόρδου Δούδλεϋ 22,500,000, ἡ τοῦ μαρκησίου Βούτε 12,500,000, ἡ τοῦ δουκὸς Νορθουμπερλάνδ 4,025,000. Τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ κτήματα τοῦ δουκὸς τῆς Σουδερλάνδης ἀποφέρουσι 1,725,000 φρ., ἀλλὰ πολὺ σπουδαιότερα εἶνε τὰ ἐν Σκωτίᾳ κτήματά του, ἐνθα σὺν τοῖς ἄλλοις εἶνε ἰδιοκατήτης μιᾶς ὅλης κομητείας.

Ἀριθμὸς ἀεικήθρων.

Ὅς σημειοὶ ἀμερικανικῆς τῆς ἐφημερίδος, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς βορείου Ἀμερικῆς δικηγόρων ὑπερβαίνει τὰς τριάκοντα τρεῖς χιλιάδας. Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ δὲ κατὰ τὸν πληθυσμὸν γερμανικῷ κράτει μολίς ἀνέρχεται εἰς 5,500 μέχρις 6,000. Ἄλλ' ἡ δυσαναλογία δὲν εἶνε τόσῳ μεγάλη, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, διότι δέον ν' ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἐν Ἀμερικῇ ὑπάρχει πληρεστάτη διοικητικὴ ἀποκέντρωσις, καθιστώσα ἀναγκαῖον τὸν ὑπέρογκον ἀριθμὸν τῶν δικηγόρων, ἐν ᾧ ἐν Γερμανίᾳ κατὰ μέγα μέρος ἀνεκπληροῦσι τοὺς δικηγόρους οἱ δὲ μόνον ὑπάλληλοι τῆς πολυπλοκῆς γραφειοκρατικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους τούτου. Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι 1,577 δικηγόροι, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν Ἐπτανήσῳ ὑποδικηγόρων. Ἐκ τούτων, 446 εἶνε ἐν Ἀθήναις (ἦτοι 1 δικηγόρος περίπου ἐπὶ 100 κατοίκων!!!), 60 ἐν Σύρῳ, 44 ἐν Λαμίᾳ, 18 ἐν Παρνασσίδι, 34 ἐν Χαλκίδι, 102 ἐν Νεοπύλῳ, 73 ἐν Τριπόλει, 72 ἐν Σπάρτῃ, 20 ἐν Κυπαρισσίᾳ, 47 ἐν Καλάμεις, 120 ἐν Πάτραις, 48 ἐν Μεσολογγίῳ, 31 ἐν Ἠλείᾳ, 114 ἐν Ζακύνθῳ, 24 ἐν Λευκάδι, 178 ἐν Κερκύρᾳ, 146 ἐν Κεφαλληνίᾳ.

Δέσποτα, κέρδικα ἔς τὰ ἄκρα.—Κυνηγός καὶ πέταξ.

Λέγεται, ὅτι ἡ ἀνωτέρω παροιμία ἐπήγαγεν ἐκ τοῦ ἐπομένου ἀνεκδότου·

Ἐν τινι συμποσίῳ, παρατεθέντων ἰχθύων, ἐν ὅστωι περιπλεχθὲν ἔμεινεν ἐπὶ τῆς γενειάδος ἐπισκόπου τινός, ὕπνος ἐκ τῶν συνδαιτυμένων. Ὁ δὲ διάκονος αὐτοῦ ἰδὼν τὸ πρᾶγμα καὶ θέλων ἀρνηθῆναι νὰ εἰδοποιήσῃ αὐτὸν περὶ τούτου, ἀνεφώνησε· Δέσποτα, κέρδικα ἔς τὰ δάση· Ἐκεῖνος δ' ἐνοήσας τὴν ἀλληγορίαν, ἀπεκρίθη ἐκδιώκων τὸ ἰχθυοκόκκαλον διὰ θωπεύματος τῶν γενειῶν· Κυνηγός καὶ πέταξ.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.